

T.C.

**KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÇOCUK HİKÂYE KİTAPLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET
UNSURLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ:
AYŞEGÜL SERİSİ ÖRNEĞİ**

DAMLA HAREKET

İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLİĞİ EĞİTİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Hakan DÜNDAR

KIRIKKALE-2023

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ÇOCUK HİKÂYE KİTAPLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET
UNSURLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ:
AYŞEGÜL SERİSİ ÖRNEĞİ**

DAMLA HAREKET
İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLİĞİ EĞİTİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Hakan DÜNDAR

KIRIKKALE-2023

KABUL-ONAY SAYFASI

Damla HAREKET tarafından hazırlanan “ÇOCUK HİKÂYE KİTAPLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET UNSURLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ: AYŞEGÜL SERİSİ ÖRNEĞİ” adlı tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Eğitimi YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Hakan DÜNDAR
Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

İmza:.....

Başkan: Doç. Dr. Ayça KARTAL
Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Muş Alparslan Üniversitesi
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

İmza:.....

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Arzu PEKĞÖZ ÇEVİKER
Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

İmza:.....

Tez Savunma Tarihi: 19/06/2023

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum

Doç. Dr. Abdussamed YEŞİLDAĞ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

(İmza)

Damla HAREKET

19/06/2023

ÖZET

ÇOCUK HİKÂYE KİTAPLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET UNSURLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ: AYŞEGÜL SERİSİ ÖRNEĞİ

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Hakan DÜNDAR

Haziran 2023, 79 sayfa

Bu araştırmada, Ayşegül Serisinde yer alan çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme biçimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmada, seride yer alan altmış öykü kitabı çeşitli toplumsal cinsiyet alanları ekseninde incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanan bu araştırma, betimsel bir desene sahiptir. Doküman incelemesi tekniği ile elde edilen bu araştırmanın verileri, betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu kapsamda seride yer alan hikâye kitabı içerikleri; cinsiyet dağılımı, meslek tercihi, renklendirme eğilimi, oyun ve oyuncak tercihi, bulunulan mekânlar, fiziksel görünüm özellikleri, aile içi roller, bilişsel yeterlikler ve akademik başarı, boş zaman değerlendirme faaliyetleri, sergilenen duygusal temelli davranışlar ve mizaç özellikleri, psikomotor yeterlikler, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri, üslup biçimleri ve liderlik özellikleri sergileme alanları açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda seride yer alan kitaplarda; aile içi roller, cinsiyet dağılımı, renk tercihi, oyun ve oyuncak tercihi, bulunulan mekân türleri, fiziksel görünüm, mizaç özellikleri ve psikomotor yeterlikler açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik içeriklerin yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte seride; bilişsel yeterlikler ve akademik başarı, boş zaman değerlendirme etkinlikleri, sanatsal ve sportif faaliyet tercihleri, üslup biçimleri ve yöneticilik özellikleri sergileme konuları açısından toplumsal cinsiyet eşitliği veya eşitsizliği yönünde değerlendirilebilecek içerik unsurlarına sahip olmayan kitapların

da olduğu görülmüştür. Ayrıca seride yer alan bazı kitaplarda, yalnızca meslek tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliğini işaret eden içerik unsurlarının olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak, seride yer alan kitaplara dayalı toplumsal cinsiyet duyarlılığının gerçekleştirilmesine, farklı araştırma süreçlerinin tasarlanmasına ve kitapların farklı uluslararası kültürel perspektiflerle incelenmesine yönelik çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Ayşegül Serisi, Eşitlik, Çocuk Hikâye Kitapları

ABSTRACT

AN EXAMINING CHILDREN'S STORYBOOKS IN TERMS OF GENDER ELEMENTS: AYSEGUL SERIES EXAMPLE

Kırıkkale University Institute of Social Sciences

Primary School Classroom Teacher Education, Master's Thesis

Advisor: Prof. Dr. Hakan DUNDAR

June 2023, 79 pages

In this research, it is aimed to determine the ways in which gender elements are included in the children's books in the Ayşegül Series. In this context, sixty children's storybooks in the series were examined in the axis of various gender fields. This research, which was designed in accordance with the qualitative research approach, has a descriptive survey design. The data of this research, which was obtained by the document analysis technique, were analyzed with the descriptive analysis method. In this context, the contents of the storybooks in the series were examined in terms of some areas such as gender distribution, choice of occupation, tendency to color, choice of games and toys, places, physical appearance characteristics, family roles, cognitive competencies and academic achievement, leisure activities, exhibited emotional-based behaviors and temperament features, psychomotor competencies, artistic and sportive exhibiting preferences for participation in activities, styles and leadership characteristics. As a result of the research, it has been determined that the content of gender equality in the books is intense in some areas, for instance family roles, gender distribution, color preference, choice of games and toys, types of places, physical appearance, temperament characteristics and psychomotor competencies. On the other hand, it has also been observed that there are books in the series that do not have content elements that can be evaluated in terms of gender equality or inequality in terms of cognitive competencies and academic achievement, leisure activities, artistic and sportive activity preferences, styles and managerial characteristics. In addition to

this, in some books, it has been observed that there are only content elements that point to gender inequality in terms of occupational preferences. Based on the results of the research, various suggestions have been developed for the realization of gender sensitivity based on the books in the series, the design of different research processes, and the examination of the books from different international cultural perspectives.

Keywords: Gender, Aysegul Series, Equality, Child Story Books

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam süresince bana her konuda destek olan başta kıymetli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Hakan DÜNDAR' a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Çok değerli görüş ve önerileri ile tez çalışmama sağladıkları katkılardan dolayı değerli Doç. Dr. Ayça KARTAL ve Dr. Öğr. Üyesi Arzu PEKGÖZ ÇEVİKER hocalarıma da teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak tez çalışmam süresince desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen başta eşim olmak üzere ailem ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	III
ABSTRACT	V
TEŞEKKÜR	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar DİZİNİ	X
ŞEKİLLER DİZİNİ	XI
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	1
1.1.1. Araştırmanın Amacı	3
1.2. Araştırmanın Önemi	5
1.3. Araştırmanın Sayıltıları.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.5. Tanımlar.....	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini.....	8
2.2. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları.....	9
2.3. Toplumsal Cinsiyet Kuramları.....	10
2.3.1. Psikanalitik Kuram	11
2.3.2. Sosyal öğrenme Kuramı	11
2.3.3. Bilişsel Gelişim Kuramı	12
2.3.4. Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı	13
2.4. Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim	13
2.5. Toplumsal Cinsiyet ve Kitaplar	16
2.6. İlgili Araştırmalar	17
3. YÖNTEM	31
3.1. Araştırma Yöntemi	31
3.2. Araştırma Grubu	31
3.3. Veri Toplama Araçları	34
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	35

4. BULGULAR	37
4.1. Aile İçi Roller Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	38
4.2. Bilişsel Yeterlikler ve Akademik Başarı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	39
4.3. Boş Zaman Değerlendirme Etkinlikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	40
4.4. Cinsiyet Dağılımı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	42
4.5. Duygusal Temelli Davranışlar Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	43
4.6. Dış Görünüm Özellikleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	44
4.7. Mekân Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	46
4.8. Meslek Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	47
4.9. Mizaç Özellikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	49
4.10. Oyun ve Oyuncak Tercihleri Noktasında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	50
4.11. Psikomotor Kabiliyetler ve Yeterlikler Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	51
4.12. Sanatsal ve Sportif Faaliyetlere Katılım Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu.....	53
4.13. Renk Tercihleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	54
4.14. Üslup ve Söylem Biçimleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	55
4.15. Yöneticilik ve Liderlik Özelliklerini Yansıtırma Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu	57
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	59
5.1. Sonuç ve Tartışma	59
5.2. Öneriler	66
KAYNAKLAR	67
EKLER.....	75
ÖZGEÇMİŞ.....	79

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1. Seride Yer Alan Çocuk Kitapları ve İncelenme Durumları	32
Tablo 2. Aile İçi Roller Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	38
Tablo 3. Bilişsel Yeterlikler ve Akademik Başarı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	39
Tablo 4. Boş Zaman Değerlendirme Etkinlikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	41
Tablo 5. Cinsiyet Dağılımı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	42
Tablo 6. Duygusal Temelli Davranışlar Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	43
Tablo 7. Dış Görünüm Özelliklerinde Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	45
Tablo 8. Mekân Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	46
Tablo 9. Meslek Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	48
Tablo 10. Mizaç Özellikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	49
Tablo 11. Oyun ve Oyuncak Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	50
Tablo 12. Psikomotor Kabiliyetler ve Yeterlikler Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	52
Tablo 13. Sanatsal ve Sportif Faaliyetlere Katılım Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	53
Tablo 14. Renk Tercihleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	54
Tablo 15. Üslup ve Söylem Biçimleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	56
Tablo 16. Yöneticilik ve Liderlik Özelliklerini Yansıtırma Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular	57

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1. Çocuklarla ilgilenen baba figürü	39
Şekil 2. Birlikte yemek hazırlayan kız ve erkek figürü	39
Şekil 3. Tahtada ders anlatan kız çocuk figürü	40
Şekil 4. Bilimsel faaliyette bulunan kız çocuk figürü.....	40
Şekil 5. Aşçılık okulunda kız ve erkek çocuk figürü	41
Şekil 6. Boş zaman değerlendirme etkinliklerini ifade eden metin	41
Şekil 7. Yelken kulübünde eğitim gören kız ve erkek çocuğu figürü.....	43
Şekil 8. Gösteri izleyen kız çocuğu/kadın ve erkek çocuğu/erkek figürü.....	43
Şekil 9. Korku duygusunu sergileyen erkek çocuğu figürü.....	44
Şekil 10. Köpekten korkan kız ve erkek çocuk figürü.....	44
Şekil 11. Kız ve erkek çocuk figürü.....	45
Şekil 12. Kız çocuğu/kadın ve erkek çocuğu/ erkek figürü	45
Şekil 13. Pazar yerinde kadın/kız çocuğu ve erkek/erkek çocuğu figürü	47
Şekil 14. At yarışı seyreden kadın ve erkek figürü	47
Şekil 15. Kadın hostes figürü.....	48
Şekil 16. Kadın savaşçı figürü	48
Şekil 17. Toplumsal cinsiyet eşitliğine örnek içerik metni.....	50
Şekil 18. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine örnek içerik metni	50
Şekil 19. Futbol oynayan kız ve erkek çocuk figürü	51
Şekil 20. Oyuncak bebeği ile kız çocuk figürü	51
Şekil 21. Tekerlek tamiri yapan kız çocuğu figürü.....	52
Şekil 22. Atış yapan erkek çocuk figürü.....	52
Şekil 23. Kayak yarışı yapan kız ve erkek çocuk figürü.....	54
Şekil 24. Heykel yapan kız ve erkek çocuk figürü	54
Şekil 25. Kadın ve erkek figürü	55
Şekil 26. Kız ve erkek çocuk figürü.....	55
Şekil 27. İki çocuk arasında geçen konuşma	56
Şekil 28. Bir kuklayı betimleyen ifade	56
Şekil 29. Erkek çocuğuna ödevlerinde yardımcı olan kız çocuğu figürü	58
Şekil 30. Yüzme öğreten kız çocuğu figürü.....	58

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemine, amacına, önemine, sayıtlarına, sınırlılıklarına ve araştırmada kullanılan terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Çocuk kitapları gerek formal gerekse informal eğitim ortamlarında çocuk eğitimine yönelik işe koşulan temel eğitim araçlarının başında gelmektedir. Ancak her çocuk kitabının, çocuk eğitimine uygun olduğunu söylemek mümkün değildir. Nitekim çocuk edebiyatının ve bu alan altında çocuklara yönelik olarak tasarlanan tüm eser türlerinin özel bir uzmanlık alanı çerçevesinde ele alınıyor olması, bu konudaki çalışmaların hassasiyet derecesini bizlere çok net bir biçimde göstermektedir. Özellikle farkındalık oluşturulması sürecinde duyuşsal ve deneyimsel yönü bilişsel kapsamdaki öğrenme içeriklerinden daha ön planda tutulması gereken belirli konu alanları söz konusu olduğunda, çocuk kitaplarından beklenen niteliksel beklentilerin düzeyi daha da yükselmektedir. Bu konu alanlarından bir tanesi de hiç şüphesiz toplumsal cinsiyettir. Çocukların cinsiyet farklılığına ve bu farklılığa ilişkin toplum tarafından yüklenen sorumluluk ve rollere dair fikir edindikleri ana kaynaklardan birisi de kitaplardır (Kasa ve Şahan, 2016). Dolayısıyla erken çocukluk döneminden itibaren çocukların temel bilgi kaynakları arasında olduğunu ifade edebileceğimiz çocuk edebiyatı ürünlerinin ve hatta ders kitaplarının, bu noktada toplumsal cinsiyet konusuna ilişkin gerekli içerik hassasiyetine sahip olmaları gerekmektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet normlarına maruz kalan insanlar, içinde yer aldıkları toplumsal yaşamın akışına ve zamana göre hareket etme eğilimindedirler. Kültürel bir birikimin sonucu olarak toplumsal cinsiyet, hem kadın hem de erkek bireylerin hayatı anlamlandırmasında önemli bir misyonu yerine getirir. Toplumsal hayat açısından bu denli önemli olan bir olgunun da, edebi ürünlere yansımaması mümkün değildir. Bu nedenle kadınlığa ve erkekliğe ilişkin toplumsal cinsiyet rolleri edebiyat aracılığıyla eserlere yansır (Demir, 2022). Nitekim ilgili literatürde bu konunun üzerinde dikkatle

durulduğu ve gerek çocuk kitaplarının gerekse de akademik ders kitaplarının toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine y6nelik i7erikleri nasıl yansıtığına y6nelik 7eşitli araştırmaların olduğu g6r6lmektedir.

Temellioğlu ve K676kturan (2022) tarafından ger7ekleştirilen 7alışmada, 4.sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki g6rsellerde, karakterlerin cinsiyet dağılımları, aile i7i sorumluluklar başta olmak 6zere 7eşitli toplumsal cinsiyet alanları a7ısından eşitsizlik vurgusu ortaya koyan i7eriklere yer verilmiş olduğu g6r6lm6řt6r. Emir, Baysan, Koyunoğlu ve Y6kselen (2022) tarafından resimli 6yk6 kitaplarının incelendiği bir araştırmada, kadın ve erkek karakterlerin meslek tercihleri a7ıdan toplumsal cinsiyet eşitsizliğine y6nelik i7erik unsurlarına yer verildiği tespit etmişlerdir. 6zcivanoğlu (2022) tarafından ger7ekleştirilen 6yk6 kitapları incelemesinde, karakterlerin cinsiyet dağılımlarında bir dengenin g6zetilmediği, erkeklerin kadınlara g6re daha 7eşitli mesleklerde diğer taraftan kadınların ise genellikle ev ve çocuk bakımı ile ilgili işlerde g6sterildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Başkan Takaoğlu (2021) ise fizik ders kitaplarını incelediği 7alışmasında, kitaplardaki cinsiyet dağılımda erkeklerin ağırlıkta olduğu, bir7ok mesleğin erkeklere 6zg6 olarak g6sterildiği, ev dışı işlerde ve ev ge7imini sağlayan kişilerin erkekler olarak g6sterildiği, kadınların ise meslek grupları i7erisinde daha pasif olarak yer aldığı sonucuna varmıştır. Benzer şekilde Kırbaşoğlu Kılı7 ve Ey6p (2011) 7alışmalarında, 6. sınıf T6rk7e ders kitaplarında, oransal olarak erkek fig6rlere kadınlardan daha fazla yer verildiğini, erkeklerin 7eşitli meslek gruplarında yer alabilirken kadınların sadece belirli mesleklerde yer alabildikleri, aile i7i rollerde ise kadın fig6rlerinin oransal olarak daha fazla yer aldığı, erkeklerin ev ge7imini sağlayan ve g67 gerektiren işlerle 6zdeşleştirildikleri, kişilik olarak kadınların erkeklerden daha duygusal, erkeklerin ise kadınlardan daha mantıklı d6ř6nen varlıklar olarak sunulduğu sonucuna varmışlardır. Sarıtaş ve şahin (2018) tarafından ger7ekleştirilen bir 7alışmada ise, hayat bilgisi ders kitapları i7erisinde kadınların 7oğunlukla ev i7i ortamlarda (7ocuklarla ve mutfakla bağlantılı alanlarda), erkeklerinse daha 7ok g67 gerektiren alanlarda g6sterildikleri ve meslek gruplarında da bu doğrultuda erkeklerin daha 7eşitli meslekleri icra ettikleri ve kadınların mesleklerinde ise toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının dışına 7ıkılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. S6nmez ve Dikmenli (2021) ilkokul sosyal bilgiler ders kitabını inceledikleri araştırmalarında, kız ve erkek 7ocuklarının oyun ve oyuncak tercihlerinde kalıp yargıların hakim olduğunu, kadınların daha 7ok ev i7erisinde 7ocuk bakımıyla

ilgilenen rollerde gösterildiklerini ve erkeklerin çoğunlukla ev dışı ortamlardaki işlerle ilişkili biçimde meslek seçimlerinde kalıp yargıların dışına çıkılmadığını tespit etmişlerdir.

Bu araştırma kapsamında da, Ayşegül serisinde yer alan altmış çocuk öykü kitabında, aile içi rollerin temsili, renklendirmeler ve renk tercihleri, oyun ve oyuncak tercihleri, bilişsel yeterlikler ve akademik başarı profilleri, yöneticilik ve liderlik özelliklerine sahiplik, katılım gösterilen boş zaman etkinlik türleri, üslup ve söylem biçimleri, cinsiyet dağılımları, yansıtılan duygusal temelli davranış örüntüleri, fiziksel özellikler ve görünümler, bulunulan mekânlar, psikomotor kabiliyetler ve yeterlik profilleri, meslek icraları ve tercihleri, mizaç özellikleri ile sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri konu alanlarına ilişkin toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumlarının belirlenmesi problemi üzerine bir inceleme gerçekleştirilmiştir.

1.1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma kapsamında, bir kız çocuğunun çeşitli konulardaki serüvenlerini konu edinen ve toplam 60 çocuk öykü kitabından oluşan Ayşegül Serisi içerisindeki çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu ana amaç altında araştırmada şu alt amaçlara cevap aranmıştır:

- 1- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, kullanılan renkler ve renk tercihleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 2- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin icra ettikleri meslekler ve meslek tercihleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 3- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin cinsiyet dağılımları hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 4- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin sıklıkla buldukları mekânlar ve mekân tercihleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?

- 5- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterler tarafından oynanan oyunlar, oyuncaklar ve oyun tercihleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 6- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterler tarafından katılım gösterilen sanatsal ve sportif faaliyetlere ve katılım tercihleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 7- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterce sergilenen bilişsel yeterlikler ve akademik başarı profili açısından toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 8- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterler tarafından sergilenen mizaç özellikleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 9- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterler tarafından sergilenen duygusal temelli davranışlar hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 10- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin boş zaman değerlendirme etkinlikleri ve tercihleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 11- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin dış görünüm özellikleri, psiko-motor kabiliyetler ve yeterlikler hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 12- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin üslup ve söylem biçimleri hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 13- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtmada hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?
- 14- Ayşegül Serisi içerisindeki öykü kitaplarında, karakterlerin aile yaşantısında sergiledikleri roller ve yerine getirilen sorumluluklar hususunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve/veya eşitsizliğini çağrıştıran içeriklere yer verilme durumu nasıldır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Çocuk kitapları çocukların dünyasını renklendiren temel eğitim araçlarının başında gelmektedir. Çocuk kitapları, küçük yaşlardan itibaren okuyucuların bilgi, beceri, değer ve tutumlarının gelişimine katkı sağlamaktadır. Çocukların ufuklarını genişletmek, anlayışlarını derinleştirmek ve sosyal kavrayışlarını geliştirmek için ihtiyaç duydukları resimli kitaplar, çocukların tüm gelişim alanlarına çok büyük etkiler yapmaktadır (Veziroğlu ve Gönen, 2012). Bu noktada çocuk kitaplarının dönüştürücü ve etki oluşturuvcu gücünün tartışmaya açık olmayan bir konu olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla çocuk kitaplarının sahip olduğu bu güç bizleri, bu araçların hassasiyetle ele alınması gereken argümanlar oldukları noktasına getirmektedir. Bilhassa cinsiyet kalıp yargılarının son derece etkili olduğu sosyolojik yapıdaki toplumlarda, çocuk kitaplarının eğitici gücü ve çocuk eğitimindeki önemi daha da belirgin hale gelmektedir.

Çocuk kitaplarının toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik sahip oldukları içerik profilleri bu anlamda üzerinde dikkatle durulması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü çocuklar çok erken yaşlardan itibaren çeşitli unsurların da etkisi ile cinsiyetlere ilişkin rolleri fark etmeye, benimsemeye ve davranışa dönüştürmeye başlamaktadırlar. Karataş (2014), çocukların çevrelerindeki gerçek kişileri ya da kurgusal yapıtlardaki kahramanları örnek alarak davranışlar oluşturduklarını belirtmiştir. Dolayısıyla başta karakterler aracılığıyla olmak üzere çocuk kitaplarının içerdiği tüm cinsiyet ayrımı yapan iletiler ve görsel unsurlar, çocuklar üzerinden bu konudaki toplumsal davranış örüntülerinin şekil ve içeriklerine etki etme potansiyelindedirler. Bu tespiti destekler nitelikte Sever (2017), çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin cinsiyet özelliklerinin çocuklar tarafından içselleştirilebileceğini belirtmiş, bu sebeple geleneksel cinsiyet rollerinin çocuk kitaplarında yer verilme biçimlerinin önemine dikkat çekmiştir. Bu noktada, çocuk kitaplarının içerik ve biçim unsurlarının toplumsal cinsiyet eşitliği felsefesine uygunluğu tesis edilerek bu kitaplar aracılığıyla, çocukların bu konudaki ayrımcılıkların karşısında birer birey olarak toplumsal hayata katılımlarının sağlanmasına yönelik çabalar son derece kıymetli görülmektedir.

Çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer veriş biçimlerinin bilimsel zeminde ele alınarak incelenmesi, kitapların bu konu ekseninde bir eğitim aracı olarak değerlendirilmeleri noktasında gerekli görülmektedir. Bu araştırma kapsamında da

gerçek yaşam deneyimlerinden kesitler sunması, dünyada ve ülkemizde nesiller boyu ilgi görmüş, birçok dile çevrilerek çocuklara okutulmuş ve hâlihazırda okunmaya devam ediliyor olması sebebiyle Ayşegül Serisindeki öykü kitapları, toplumsal cinsiyet unsurlarını içerme biçimleri açısından incelenmiştir. Nitekim alan yazında toplumsal cinsiyet ile ilgili çeşitli disiplinlere ait araştırmalar bulunmasına rağmen ilgili seride yer alan kitapların toplumsal cinsiyet unsurları açısından incelendiği bir araştırmayla karşılaşılmamıştır. Araştırmanın önemi ve özgünlüğü açısından bu durum dikkate değerdir. Ayrıca toplumsal cinsiyet temelli unsurların kız çocukları ve kadınlar açısından daha belirgin bir etki oluşturduğu göz önüne alındığında, bir kız karakterin maceralarının konu edildiği bir kitap serisindeki öykü kitaplarının toplumsal cinsiyet unsurları açısından incelenmesi, ilgili alan yazına sağlayacağı düşünülen özgün katkı dolayısıyla da önemli görülmektedir.

1.3. Araştırmanın Sayıltıları

Araştırmanın sayıltıları aşağıda sunulmuştur:

- 1- Araştırma kapsamında Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarının incelenmesi sürecinde esas alınan toplumsal cinsiyet unsuru alanlarının herhangi bir eksiklik göstermediği varsayılmıştır.
- 2- Araştırma süresince gerçekleştirilen analiz işlemlerinde araştırmacının yansız ve tarafsız bir tutum içerisinde yer aldığı varsayılmıştır.
- 3- Araştırmada, toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumlarının belirlenmesi noktasında Ayşegül Serisi'nin incelenmesine karar verilmesinde, literatürde yer alan hususların tam olarak dikkate alındığı varsayılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

- 1- Araştırmada incelenen çocuk kitapları, Ayşegül Serisi'nde yer alan toplam 60 öykü kitabı ile (serinin tamamı) sınırlı tutulmuştur.
- 2- Seride yer alan çocuk kitapları, araştırmacı tarafından uzman görüşleri doğrultusunda oluşturulmuş toplam on farklı toplumsal cinsiyet unsuru açısından incelenmiştir.

3- Araştırma kapsamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumuna ilişkin edinilen bulgular, yalnızca Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarına özgüdür ve bu sebeple sonuçlar genellenebilirlik açısından sınırlılık taşımaktadır.

1.5. Tanımlar

Cinsiyet: Bireye, üreme içinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiyi ayırt ettiren yaradılış özelliği (TDK, 2022).

Toplumsal Cinsiyet: Toplumun bireye verdiği roller, görev ve sorumluluklar, toplumun bireyi nasıl gördüğü, algıladığı, beklentileri ile ilgili bir kavramdır (Seçgin ve Kurnaz, 2015).

Toplumsal Cinsiyet Roller: Bireyleri hayatın her aşamasında farklı biçimlerde etkilemekte olan, kadın ve erkeğe sosyal açıdan verilmiş olan roller ve sorumluluklardır (Pekel, 2019).

Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığı: Özel ya da kamusal yaşama ilişkin toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve eşitsizliklerini yaratan ve pekiştiren sosyal ve kültürel faktörlerin dikkate alınması, anlaşılması ve dönüştürülmesi çabası olarak tanımlanabilir (Yüksel Kaptanoğlu, Arslan ve Akyıldırım, 2021).

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği/Ayrımcılığı: Toplumsal cinsiyet eşitsizliği en genel anlamıyla sosyal, kültürel ve ekonomik yapıya ve hatta oluşturulan politikalara bağlı olarak fırsatlara ve kaynaklara erişmede kadınların aleyhine ortaya çıkan eşitsizlik durumudur (Erikli, 2020).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ile ilgili kavramlar alanyazınında yer alan bilgi ve değerlendirmelere dayalı olarak kuramsal bir çerçevede açıklanmıştır.

2.1. Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Roller

Toplumsal cinsiyet, toplumların cinsiyet üzerinden beklentileri, bireylerin doğdukları andan itibaren cinsiyetleri özelinde hayatın her aşamasında karşı karşıya kaldıkları tutumların bütünüdür. Yani kişiler tarafından tercih edilen kıyafet tarzlarına, renk seçimlerine ve kamusal alanlarındaki tüm görev ve sorumluluklarına yön veren bir kavramdır (Kapkıner, 2019). Özdemir Yılmaz (2019)' a göre toplumsal cinsiyet, çoğu zaman kişi dünyaya gelmeden ondan beklenenlerle şekillendirilen, bireyin toplumsal yaşam içerisinde sahip olduğu cinsiyet doğrultusundaki rollerine uygun davranışları sergileme gerekçesidir. Bu aşamada cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları arasındaki fark daha da belirgin hale gelmektedir. Nitekim cinsiyet kavramı bireyin kadın ya da erkek olarak sergilediği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikler üzerine inşa edilen bir kavram iken, toplumsal cinsiyet kavramının, kadının ve erkeğin toplumsal hayat içerisindeki kişilik özellikleri, üstlendiği rol ve yükümlülüklerine yönelik bir kavram olarak karşımıza çıkması söz konusudur (Saydam, 2019). Yani cinsiyetin görünür kılınan bu özelliklerinden bağımsız olarak bireyler, doğanın insana bahşettiği seçimsiz özellikler üzerinden toplumu oluşturan tüm geleneksel kültür ve inanç sisteminin öne sürdüğü çeşitli sübjektif görev ve roller ile karşı karşıya kalmaktadır. Anlaşılmaktadır ki erken yaşlardan itibaren toplum tarafından ve tarihsel süreç içerisinde, kadın ve erkek davranışları, duyguları, değerleri ve düşünce yapıları, aile ve kültür etkisi altında bir şekillenme süreci izlemektedir (Köseler, 2009). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet algılama, öğrenme ve davranışa dönüştürme süreçlerini de bünyesinde barındırmaktadır. Çünkü toplumsal cinsiyet rolleri; erkek ve kadının sosyal ortamda ifade edilme şeklidir ve kadın için uygun bulunan davranışlar kadını olarak adlandırılırken erkek için uygun bulunan davranışlar erkeksi olarak

belirtilmektedir (Pekel, 2019). Bu durum, geleneksel ve eşitlikçi cinsiyet rolleri ekolleri açısından bakıldığında, günümüz toplumsal cinsiyet rollerinin geleneksel ekol üzerine daha ağırlıkta benimsendiğini göstermektedir. Nitekim bu geleneksel cinsiyet rollerinin temsilcileri, dengeli bir yaşam sürdürebilmek için cinsel kimlik ve cinsiyet rolünün kabul edilmesi gerektiğini savunmakta; erkeğin ve kadının kendi cinsiyetlerine ait ve ona uygun olan rolleri benimseyerek bu doğrultuda tutum ve davranışlar ortaya koymaları gerektiğini düşünmektedirler (Konür, 2021). Diğer taraftan tek taraflı cinsiyet rollerini tanımlamaktan ziyade, her iki cinsiyetin rollerine ilişkin dengeli bir kişiliğe ve rol tutumuna sahip olunması gerektiği düşüncesini yansıtan eşitlikçi yaklaşımın, son dönemde artan kadın hakları ve feminist aktivist hareketler neticesinde toplumsal hayatta ağırlık kazanmaya başladığı görülmektedir.

2.2. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları

Kalıp yargılar; algılayışları, toplumsal gruplara ilişkin bilgileri inançlarımızı ve beklentileri içeren bilişsel yapılardır (Mercan, 2016). Bu yargılar cinsiyetler üzerinden inşa edildiğinde ise karşımıza toplumsal cinsiyet kalıp yargıları çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılar, toplumun kadın ve erkekte göstermelerini beklediği özellikler olarak tanımlanmaktadır (Kasa ve Şahan, 2016). Kitaplarda cinsiyet temelli kalıp yargıların, yaygın şekilde erkek bireyler lehine kadınlar açısından ise eksiklikler ve geri planda kalma yönünde belirginleştikleri görülmektedir (Başkan Takaoğlu, 2021; Davudova, 2022; Emir, Baysan, Koyunoğlu ve Yükselen, 2022; Özcivanoğlu, 2022; Yücel Çetin ve Mangır, 2021). Bu durum öncelikli olarak erkek bireylerin toplum yaşamında daha aktif ve ön planda konumlandırılıyor olmaları ile kendini göstermektedir. Bu noktada cinsiyet temelli kalıp yargılarımız doğrultusunda, başarı oranı yüksek, zeki, çalışkan, gelir sağlayan, ev reisi, daha özgür, kararlarında ve seçimlerinde bağımsız, bedensel yeterlikleri yüksek, belirli spor alanlarına aktif katılım sergileyen, güç gerektiren işleri gerçekleştiren, karar merci, koruyan ve savunan, neslin devamlılığını sağlayan, daha az duygusal reaksiyonlara sahip, dilsel söylemlerde ve sosyal ortamlarda daha rahat tutumlar sergileme gibi örtük geniş ayrıcalıklara sahip bir erkek modeli karşımızda durmaktadır. Diğer taraftan kadına yönelik olarak akademik başarılarında daha geri planda, belirli mesleklerle ilgisi kurulmuş, ev içi sorumlulukların esas görevlisi, çocuk bakımında tek sorumlu, erkek korumasına muhtaç, belirli davranışları yapması yadırganan, kıyafet ve renk tercihlerinde belirli çerçevelere yerleştirilmiş, naif, kibar, söylemlerinde daha

kontrollü olması gereken, güzel gözükmesi şart olan, kararlarında erkeğe veya kendi ailesine bağımlı, daha duygusal ve kırılgan gibi daha çok eksik ve dezavantajlı pozisyonlarda görünür kılınmalarına yönelik kalıp yargıları ön plana çıkmaktadır.

Bu kalıp yargılarına dayalı beklentilerin tam olarak gerçekleşmemesi veya bu beklentilerle uyuşmayan cinsiyet tutumlarının sergilenmesi durumunda ise toplumun diğer üyelerinin genellikle dışlama, reddetme, ötekileştirme, dönüştürmeye çalışma veya yok etme gibi reaksiyonlar ortaya koymaktadırlar. Dolayısıyla bu istenmeyen reaksiyonlarla karşı karşıya kalmak istemeyen bireyler, biyolojik cinsiyetlerinin gerektirdiğini düşündükleri, hissettikleri veya da öğrendikleri tutumları sergileme ve toplumsal uzlaşma noktasında tutunmaya çalışma eğilimi sergilemektedirler. Toplumsal cinsiyet farklılıklarına ilişkin beklentiler, cinsiyet kalıp yargıları biçiminde toplumda yaygın kabul gören inançlara dönüşürler ve toplumsal davranışı büyük ölçüde biçimlendirirler (Mercan, 2016). Bu nedenle bu yargılar genellikle kitlesel bir öğrenmenin temel içeriğini oluşturmaktadırlar. Ve bu öğrenmeler kuşkusuz erken yaşlarda itibaren gerçekleşmektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet rolleri çocuklara nasıl sunulursa çocukların toplumsal cinsiyet düşünceleri de sunulana benzer biçimde oluşur (Yağan Güder, 2017). Bu noktada toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılarının toplumsal anlamda sürdürülebilirliğinin sağlanmasının, o toplumu oluşturan bireyler açısından elzem bir gereklilik olarak görüldüğü söylenebilir. Ancak erken yaşlardan itibaren çocuklara bu yönde sunulacak öğreti kaynakları ve yaşantı deneyimleri kritik bir öneme sahiptir. Nitekim toplumsal cinsiyet hakkında öğrenilenler çocuğun gelişim sürecini temelden etkilemektedir. Çünkü bu öğrenmeler çocuğun değerlerini, inançlarını, diğerleri ve kendisi hakkındaki duygu dünyasını ve düşüncelerini derinden etkilemektedir (Kasa ve Şahan, 2016). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet eşitliği idealinin gerçekleşmesi yönünde atılacak adımlarda elbette başrol sahibi çocuklar olacaktır. Bu sebeple çocukların yaygın kalıp yargıların dışında cinsiyetler arası eşitlik temelli yaşantıları deneyimlemeleri ve bu konuda zengin içerikli eğitim argümanları ile karşı karşıya getirilmeleri büyük önem arz etmektedir.

2.3. Toplumsal Cinsiyet Kuramları

Alanyazında cinsiyetler arası farklılıkları ve toplumsal cinsiyet rollerinin oluşum süreçlerini ortaya koyan bazı kuramlar mevcuttur. Bu başlık altında da; psikoanalitik

kuram, sosyal öğrenme kuramı, bilişsel gelişim kuramı ve toplumsal cinsiyet şema kuramına yer verilmiştir.

2.3.1. Psikanalitik Kuram

Freud tarafından geliştirilen psikanalitik kuram, toplumsal cinsiyetin gelişimine ilişkin olarak getirilen ilk kuramlar arasında yer almaktadır. Kuramda saldırganlık ve cinsellik iki önemli husus olarak ele alınmaktadır. Nitekim libido kavramı Freud için cinselliğin temel enerji kaynağı olarak görülmektedir. Kuram kapsamında Freud, çocukların doğdukları andan itibaren kendi cinsiyet özellikleri çerçevesinde cinsiyet rollerinin edinerek cinsel kimliklerini oluşturduklarını belirtmiştir. Kuram çerçevesinde çocukların cinsiyet kimliklerinin oluşturdukları çeşitli aşamalar ortaya konmuştur. Bebeklik ile ergenlik arasındaki “oral”, “anal”, “fallik”, “gizil” ve “genital” gelişim dönemlerini sağlıklı bir şekilde geçiren bireyin kişilik temelleri sağlam atılır ve bu bireyin ilerleyen yaşam evrelerindeki toplumsal ilişkilerini, cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını da etkiler (Yener, 2020). Gelişimin ilk basamağı olan oral dönem, doğumdan itibaren bir veya bir buçuk yıl boyunca sürer ve libodonun odağı ağızdır. Bu dönemde bireyin hayatı boyunca sürebilecek bağımlılık duygusunun geliştiği dönem olması sebebiyle önemlidir. Sonraki dönem olan anal dönem, bir buçuk yaştan üç yaşa kadar devam eder ve bu dönemde anüs çevresindeki kasların geliştiği için çocuklara tuvalet eğitimi bu dönemde verilir. Anal dönemde bireylerde bağımsızlık ve kontrol duygusu gelişir. Üç yaş ve altı yaş arasında devam eden dönem ise fallik dönem olarak adlandırılır. Bu dönemde çocuk cinsiyetinin farkına varmaya başlar ve haz kaynağı cinsel organlarıdır. Bu dönemde çocuklar cinsiyetlerine özgü çalışmalar (oedipus ve elektra kompleksi) yaşarlar. Altı, on iki yaş arasındaki gizil (latent) dönemde, cinsel dürtüler durgunlaşır ve sosyal ilişkiler gelişmeye başlar. Psikoseksüel gelişimin son evresi olan genital dönem, on iki yaştan başlayıp genç yetişkinlik dönemine (18 yaş) kadar süren dönemdir. Bu dönemde hormonal etkinliklerinin artmasıyla cinsel dürtülerinin gücü de artar.

2.3.2. Sosyal öğrenme Kuramı

Albert Bandura tarafından geliştirilen sosyal öğrenme kuramında davranışların gözlemlenerek, model alınarak ve taklit edilerek öğrenildiğini savunulmaktadır. Bandura sosyal öğrenme kuramında, bireylerin cinsiyet rollerine uygun veya uygun olmayan davranışları toplumsal ödüllendirme veya ceza yoluyla kazandıklarını

savunur. Gözlemlenen modelin davranışı toplum tarafından onaylanırsa taklit edilebilir fakat tam tersi toplum tarafından onaylanmayan modelin davranışı birey tarafından model alınmaz. Çocuklar kendi cinsiyetlerinin farkına varmalarıyla yakın çevresinden başlayarak başkalarının cinsiyetlerinin de farkına varmasıyla onların davranışlarını gözlemler, bu davranışları zihnine kodlar ve sonradan gözlemlediği davranışları taklit ederek uygular (Yener, 2020). Bu noktada çocuğa uygun cinsiyet rolünü kazandırmak için modelde cinsiyet belirleyicilerinin yanısıra çocuğa model olacak yaşantılar sunularak davranışları şekillendirilir. Kuram, bireylerin ilk olarak cinsiyete göre farklılaşan davranışları birbirinden ayırmayı öğrendiğini, sonrasında ki süreçte de bu öğrenmeleri yeni durumlara aktarma ve davranışı gerçekleştirme yönünde hareket ettiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla kuramın cinsiyete olan yaklaşımı, erkek veya kız olarak dünyaya gelmiş olmanın bir neticesi değil, kişilikteki cinsiyet farklarını öğrenme temellidir.

2.3.3. Bilişsel Gelişim Kuramı

Kuram, Piaget'in bilişsel gelişim kuramında yer alan temel prensiplere dayanmaktadır. Cinsiyet rolü gelişiminde çocuğa aktif bir rol yükleyen bu kuram, gelişimi, bilişsel gelişimin prensipleriyle açıklamaya çalışır (Bozer, 2021). Kurama göre çocuklardaki cinsiyete ve cinsiyet rollerine yönelik algıların oluşumunda toplumsal ve sosyal unsurlar etki gücüne sahip değildir. Bu noktada asıl olan bilişsel ve zihinsel gelişim unsurlarındaki bütünselliktir. Çünkü bilişsel kurama göre bireyin kendisine ve dünyaya ilişkin tutarlı bir düşünce çerçevesi oluşturmak için bilişsel tutarlılığa ihtiyacı vardır (Dağdeviren, 2022). Bu doğrultuda cinsiyete has davranış ve tutumların edinilmesinin toplumsal koşullar veya biyolojik güdüler dışında çocuğun cinsiyet rolü düzeyine göre sosyal yaşam çevresi ve bilişsel örgütlenmesi ile meydana geldiğini belirten Kohlberg'de, cinsiyet rolü gelişimini bilişsel gelişim yaklaşımıyla açıklamaktadır (Konür, 2021). Kohlberg bu çerçevede, erkek ve kız çocuklarının öncelikli olarak karşı cinsle ve hemcinsleri ile ilgili şemalar oluşturarak cinsiyetlerin ve onlara ait özelliklerin değişmezliğini kavradığını belirtmektedir. Bu husus cinsiyetlerin ayrıştırılması prensibi olarak ele alınabilir ve nitelik kuramın esas prensibini temsil etmektedir. Buradan anlaşılması gereken, çocukların öncelikle kendi cinsiyetinin farkına varması ve bunun ardından karşı cinsiyete ilişkin özellikleri anlamlandırmasıdır. Kuram bu farkındalığın, kadın ve erkek arasındaki fiziksel farklılıkların anlamlandırıldığı temel cinsellik kişiliği aşaması (2,5-5 yaş), cinsiyetin

büyürken de aynı kalacağıının anlamlandırıldığı cinsel sabitlik aşaması (3,5-4,5 yaş) ve fiziksel görünümünün değişmesine rağmen cinsiyetin korunacağıının anlamlandırıldığı korunum aşaması (4,5-7 yaş) olmak üzere toplam üç aşamada tamamlanacağını ortaya koymaktadır (Dökmen, 2015).

2.3.4. Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı

Bilişsel gelişim ve sosyal öğrenme kuramlarının cinsiyet kategorisinin ayrımı ve cinsiyet rollerinin kazanılması görüşlerini temel alan Sandra Lipsitz Bem, toplumsal cinsiyet şeması kuramını ortaya koymuştur. Bu kurama göre bireyler, yakın çevrelerinden aldıkları bilgileri, mevcut olan şemalarına göre algılar, şemaya kodlar ve bilgileri örgütler. Yani çocuk, sosyal yaşamını sürdürdüğü ve gelişim gösterdiği cinsiyete ilişkin şemalarını oluştururken bir taraftan da iki cinsiyet arasındaki farklılıkları tanımlar ve kendi cinsiyeti hakkında bilgiler edinerek onu anlamlandırmaya başlar (Aşcı, 2020). Bu aşamada kurama göre bireylerin bebeklik döneminde cinsiyetle ilgili herhangi bir bilgileri yoktur ancak ileri gelişim evrelerinde her iki cinsiyet için şemalar geliştirirler. Bu şemalar doğrultusunda da kendi cinsiyetine ve diğer cinsiyete yönelik ilgi ve odak noktaları geliştirmeleri mümkün olur. Bu sayede de çocukların kendi cinsiyetlerine yönelik şema oluşturma süreçleri sürekli olarak beslenir ve bir ileri boyuta taşınır. Toplumsal şema kuramının sosyal cinsiyet tanımına göre cinsiyetleri ayrıştırma, toplumun erkeksi ve kadınsı niteliklerinin tanımlamasına dayanıyor olmasından dolayı kuram, bilişsel gelişim kuramıyla önemli benzerlikler göstermektedir (Konür, 2021). Bu kapsamda cinsiyet şemaları çeşitlilik gösterebilir çünkü her toplumun kendine ait kadın ve erkek kişilik özellikleri mevcuttur ve çocuklar bu toplumsal öğretiler içerisinde geçirdikleri öğrenme süreçleri sonucunda kendi cinsiyet şemalarını geliştirirler. Elbette bu şemalar bilişsel yapılar içermektedir ve cinsiyete dayalı özellikleri betimlemektedirler. Kocaman (2021), çocukların çevreden edindikleri bilgileri toplumsal cinsiyet şemasına işlerken “kadınsı” ve “erkeksi” kategorilerle örgütlediklerini ve bu örgütlemeyi yaparken içselleştirilen cinsiyet şemalarından yararlandıklarını belirtmiştir.

2.4. Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim

Toplumsal hayatın şekillendirilmesinde önemli güce sahip unsurlardan bir tanesi de kuşkusuz eğitimidir. Bu güç kendisini, yerleşik algı, öğreti ve kültürel unsurlardan

beslenerek toplumsal yaşamda varlığını sürdüren cinsiyet algıları üzerinde de göstermektedir. Bu noktada toplumsal cinsiyet algılarının dönüştürülmesinde eğitimin önemli bir araç olduğunu, bunu da toplumsal cinsiyet eşitliğinin en önemli unsurunun, bu konudaki toplumsal ön yargı ve klişelerin değiştirilmesine dayandığı gerekçesi ile belirtmemiz mümkündür (Uygur, 2016). Bu değişimin sağlanması halinde toplumsal cinsiyet duyarlılığının oluşması ve bu konudaki eşitsizlik ve ayrımcılık temelli yaklaşımların görünmez hale gelebileceğini söylememiz mümkündür. Toplumsal cinsiyet duyarlılığı kadınların kadın, erkeklerin de erkek olarak ihtiyaç, ilgi ve duyarlılıklarının farkında olma ve bunlara saygı gösterme durumudur (Ecevit, 2021). Eğitim ve toplum arasında -cinsiyet algıları özelinde- karşımızda elbette tek yönlü bir ilişkiden ziyade, her iki unsurun da birbirleri üzerinde yönlendirici ve dönüştürücü olmak suretiyle çift yönlü etkinin izlendiği bir etkileşim biçimi mevcuttur. Eğitim ve toplum arasında, bir tanesindeki değişimin diğerininkini de en az kendisi kadar etkilediği kuvvetli bir bağ bulunmaktadır. Yani şekillendirilmesi ön görülen veya istenen toplumsal yapının temelleri eğitim yolu ile atılabilirken, gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin de temelleri toplumsal yapı dinamikleri ile şekillendirilebilir (Karakuş, Mutlu ve Diker Çoşkun, 2018).

Bu noktada cinsiyet eşitliği veya eşitsizliği yönünde toplumsal hayatta varlık bulan yerleşik algıların değişimi büyük ölçüde eğitim ile mümkün olabileceken, bu algıların tüm eğitim sistemi unsurlarını da etkileyebileceği gibi bir durumun izlenmesi de son derece mümkündür. Çünkü toplumsal cinsiyete ilişkin bu algıların, kültürel inanç ve düşünce yapılarından uzun süreli beslenerek günümüze gelmiş oldukları bilinmektedir. Dolayısıyla içselleştirilen ve sorgulama ihtiyacı duyulmayan toplumsal cinsiyet rollerinin ve kalıp yargılarının hayat boyunca insanı farkında bile olmadan cinsiyet ayrımı döngüsünün içinde var edebileceği gündeme gelmektedir (Seçgin ve Kurnaz, 2015). Nitekim Tuncer ve Şen (2018) de aynı doğrultuda, eğitim alanında dünya genelindeki gelişmelere rağmen toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin devam ettiğini, kadınların ve kız çocuklarının eğitim fırsatlarından yeterli derecede faydalanamadığına dikkat çekmişlerdir.

Ancak planlı ve belirli bir sistematik ile tasarlanan eğitim unsurlarının ve gerçekleştirilen faaliyetlerin, toplumsal cinsiyet algılarının şekillendirilmesinde salt kültürel unsurlara nazaran daha güçlü bir etki ortaya çıkartacağı ön görülmektedir. Bu yönde gerçekleştirilecek faaliyetler de toplumsal cinsiyet farkındalığına önemli

katkılar sağlayacaktır. Bu tespitleri destekleyici nitelikte, Uzun, Erdem, Güç, Safak Uzun ve Erdem (2017) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığını önleme yönünde politikalara katkı sağlamak amacıyla uygulanan eğitim faaliyetlerinin, toplumsal cinsiyet algısına ilişkin olumlu tutumları geliştirmeye yardımcı olduğu ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumları güçlendirdiği tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyet ve eğitim ilişkisini daha spesifik bir biçimde ortaya koymak gerekirse çocukların, toplumsal cinsiyet farkındalığı sürecinde yapılan aktiviteler, analiz edilen hikâyeler vb. çalışmalar ile erkeklerin de kırılabilir ve hassas olabileceklerini, onların da duygusal tepkiler ortaya koymasının normal olabileceğini doğal bir biçimde kabul etmeleri sağlanacaktır. Benzer şekilde bu eğitimler ile çocuklar, kadınların birer ev hanımı olduğuna dair inancın dışında onların da erkeklerin yaptığı meslekleri yapabileceğini görebileceklerdir (Seçgin ve Kurnaz, 2015).

Eğitimin toplumsal cinsiyete ilişkin dönüştürücü gücü, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi' nde yer verilen "Eğitimde Fırsat Eşitliği" başlıklı 10. Maddesinde, eğitimin cinsiyet eşitliğini toplumsal yaşamda hâkim kılmaya yönelik amaçlı önlemlere atıfta bulunulduğu görülmektedir:

"Taraflar Devletler özellikle arasındaki konularda kadın-erkek eşitliği esasına dayanarak eğitimde erkeklerle eşit hakka sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımcı önleyen bütün uygun önlemleri alacaklardır:

- a) Meslek ve sanat yönlendirilmesinde kırsal ve kentsel alanlarda bütün dallardaki eğitim kurumlarına girişte ve diploma almada okul öncesi, genel, teknik, mesleki ve yüksek teknik eğitimde ve her çeşit meslekte eğitimde eşit şartların sağlanması;
- b) Kadınların erkeklerle aynı ders programlarından yararlanmaları, aynı sınavlara katılmaları, aynı seviyedeki niteliklere sahip eğitim görevlilerine, okul, bina ve malzemesine sahip olmaları;
- c) Kadın ve erkeğin rolleriyle ilgili kalıplaşmış kavramların eğitimin her şeklinden ve kademesinden kaldırılması ve bu amaca ulaşılması için karma eğitimin ve diğer eğitim şekillerinin teşvik edilmesi, özellikle ders kitaplarının ve okul programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve eğitim metotlarının bu amaca göre düzenlenmesi;
- d) Burs ve diğer eğitim yardımlarından faydalanmaları için kadınlara erkeklerle eşit fırsatların tanınması;

- e) Özellikle kadın ve erkekler arasında mevcut eğitim açığını en kısa zamanda kapatmaya yönelik olarak, yetişkin ve fonksiyonel okuma-yazma programları dahil, sürekli eğitim programlarına katılabilmeleri için erkeklerle eşit fırsatların verilmesi;
- f) Kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi ve okuldan erken ayrılan kız çocukları ve kadınlar için eğitim programları düzenlenmesi;
- g) Spor ve beden eğitimi faaliyetlerine aktif olarak katılmaları için erkeklerle eşit fırsatlar tanınması;
- h) Kadınların, ailelerin sağlık ve refahını sağlamaya yardım edecek, aile planlaması bilgisi dahil özel eğitici bilgiyi sağlamaları.’’

Özetle cinsiyet eşitsizliği temelli sorunlara ilişkin çözümlerin, yerleşik toplumsal cinsiyet algılarına uygun, bunları besleyici ve destekleyici bir eğitim anlayışından ziyade, cinsiyet eşitliğini daha görünür kılıcı, bu yönde yaklaşımları teşvik edici ve ayrımcı esaslı algıların ortadan kaldırılması hedefine odaklı şekilde tasarlanacak bir eğitim sistemi ile sağlanabileceği kanaati ağırlık kazanmaktadır.

2.5. Toplumsal Cinsiyet ve Kitaplar

Kitaplar, eğitim sistemi içerisinde en önemli başvuru kaynaklarından bir tanesidir. Birçok inanç ve düşünsel yapının aktarımında işe koşulabildikleri gibi cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıların da toplumsal hayat içerisinde varlıklarını sürdürmede etkili eğitim araçlarının başında gelmektedirler. Çocuklar, edebiyat yapıtlarında karşılaştıkları kahramanlar aracılığıyla kendi hayatında rastlayabileceği olaylar konusunda bilgi sahibi olmakta, çözmesi gerektiği sorunlar karşısında nasıl bir tavır geliştirmesi gerektiği ile ilgili fikir sahibi olmaktadır (Yeşil, 2014).

Kitapların sahip olduğu bu etki gücü kendisini, çocukların toplumsal hayat içerisinde sergileyecekleri cinsiyetçi rolleri ve anlayışları edinme noktasında da gösterecektir. Kitaplar içerisinde yer alan öğeler aracılığıyla çocuklara cinsiyet rolleri ve bu konudaki davranışlara yönelik içerikler sunulmaktadır (Kırbaşoğlu Kılıç ve Eyüp, 2021). Bu durum, formal eğitim araçlarından olan ders kitaplarının metinlerinde ve görsel içeriklerinde yer alan karakterlerin incelenmesiyle, çocukların kendileri ile özdeşim kurma ve toplumsal cinsiyet rollerinden yararlanarak çıkarımlarda bulunmaya çalışma şeklinde de gözlenebilir (Kükreler, 2015).

Dolayısıyla toplumsal cinsiyete yönelik algıların yerleşik bir döngü içerisinde varlığını canlı tutmasında, çocuklara yönelik edebî kitapların ve ders kitaplarının

belirgin derecede bir etkisinin söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Eğitim kurumlarındaki etkileşim süreçlerinde ve uygulamalarda olabildiği gibi ders materyallerinin kendisi de rol modelleri sunması, bir cinsiyete yönelik ayrıcalıkları vurgulayabilmesi açısından cinsiyet eşitsizliklerinin yeniden üretildiği ve gözlemlenebildiği bir alan oluşturmaktadır (Özdemir ve Balcı Karaboğa, 2019). Ancak göz ardı edilmemesi gereken bir husus çocuk edebiyatı ürünlerinde ele alınan tutum ve yaklaşımların çok büyük oranda evrensel olduğudur. Dolayısıyla kültürel unsurlara bağlı bazı noktaların dışında, kurgulanan olay ve durumlar çerçevesinde süzgeçten geçirilen her bakış açısı çocuk okuyucular tarafından kendi hayatlarıyla ilişkilendirilerek yorumlanırlar (Yeşil, 2014). Ancak yine de toplumsal cinsiyet gibi kültürden beslenen bir anlayış yapısının çok çeşitli biçimlerde çocuk kitaplarında kendine yer bulması ihtimali de son derece güçlü bir ihtimaldir. Yani çocuk kitaplarında okuyucu ilgisinin çekilmesi amacıyla bazı yaklaşımlar benimsenebilir ve bu durum zaman zaman belirli cinsiyet özelliklerinin ön plana çıkartılması şeklinde görünür hale gelmektedir. Çocuk edebiyatında geniş bir şekilde toplumsal cinsiyete yönelik kalıp yargılar yelpazesi bulunmaktadır. Örneğin, bu doğrultuda hazırlanan kitap içeriklerinde, erkek figürlerin güç, yaramazlık, başarı, liderlik, koyu renk, ev dışı roller, savaş, araba ve spor olgularıyla, diğer taraftan kız çocuklarının ise masumiyet, geri plan konumlar, parlak/açık renk, uysallık, güçsüzlük, ev içi roller, bebek ve dans gibi unsurlar ile ilişkili olarak sunulduğunu gözlemlemek mümkündür. Kitaplar bu anlamda, çocukların cinsiyet temelli davranışlar düzenlemelerine yardımcı olmak için kullandıkları klişelerin önemli bir kaynağı olabilir (Batmaz, 2021). Öyleyse dilin gerçekliği şekillendirdiği ve koşullandırdığı varsayımından hareketle, çocukların okumayı öğrenme aşamasında cinsiyet rolleri hakkında öğrenebilecekleri bilgiler ve buna yönelik geliştirecekleri şemaların üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

2.6. İlgili Araştırmalar

Dumanlı (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, çocuk romanlarında yer alan kahramanlar toplumsal cinsiyet bağlamında sosyal uyum becerileri açısından incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmış olan araştırmanın verileri doküman incelemesi yöntemi ile edinilmiştir. Bu doğrultuda çalışmada 2010-2017 yılları arasında basılan 64 adet telif ve çeviri çocuk romanı ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Elde edilen veriler içerik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, kız ve erkek çocuklarının atılganlık, sosyal uyum ve

eleştirel düşünme gibi becerilerde değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına dayalı olarak yazarlara ve araştırmacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Öztürk (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları incelenmiştir. Nicel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmış olan araştırma tarama desenine sahiptir. Araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin yüksek düzeye birbirlerine yakınlık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak toplumsal cinsiyet algı puanlarının öğretmenler yönünde anlamlı derecede yükseklik göstermiş olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına dayalı olarak araştırmacılara ve eğitimcilere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının yaygınlaştırılmasına yönelik olarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Bayraklılar ve Türkoğlu (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, ülkemizde toplumsal cinsiyet kavramı üzerine yapılan çalışmaların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verilerinin edinilmesinde doküman incelemesi tekniğinden yararlanılmış, bu kapsamda araştırmada toplumsal cinsiyet konu alanında gerçekleştirilmiş 32 araştırma incelenmiştir. Araştırma sonucunda toplumsal cinsiyet konulu gerçekleştirilecek yeni araştırmalara ilişkin yöntemsel, bölgesel ve araştırma örnekleme özelinde çeşitli öneriler ortaya konmuştur.

Kandemir ve Sezgin Nartgün (2022) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik algılarının belirlenmesi amacına yönelik olarak toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeğinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Çalışma sonucunda bir ölçek geliştirilmiştir. Araştırma sonucunda eğitim kurumlarında temel bir role sahip olan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutum ve davranışlarının belirlenmesinin, konuya ilişkin farkındalığın geliştirilmesi noktasındaki önemine değinilmiştir.

Topuz (2022) tarafından gerçekleştirilmiş olan araştırmada, üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı yaşantıları, cinsel mitlere inanma düzeyleri ve toplumsal cinsiyet rolü stresi düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırma, uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiş 451 üniversite öğrencisi ile yürütülmüştür. Verilerin analizinde parametrik testlerden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukluk çağı travmalarının erkek toplumsal cinsiyet rolü stresi üzerinde

belirleyici etkisinin olduğu ve cinsel mitlerin kadın toplumsal cinsiyet rolü stresi üzerinde yordayıcı etkisinin bulunduğu sonucuna varılmıştır. Araştırma verileri doğrultusunda, araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Bal ve Reyhanoğlu (2022) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada ise, Âşık Şevki Halıcı'nın tasnif ettiği hikâyelerde kadın profilleri ele alınmış ve toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında incelenmiştir. Araştırma nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmış ve veriler doküman incelemesi tekniği ile edinilmiştir. Bu kapsamda da araştırmada 15 hikâye incelenmiştir. Araştırma sonucunda, hikâyelerde kadın figürünün erkeğin gerisinde kaldığı ve erkeğin kadından üstün olduğu düşüncesinin hâkim olduğu görülmüştür. Hikâyelerde ayrıca ataerkil düşünce sisteminin öne çıktığı, kadınların erkekler tarafından korunduğu ve kadınların da bu sistem içerisinde erkeğe itaat gösterir biçimde resmedildiği görülmüştür. Ayrıca erkeklerin her zaman mücadeleciler bir kimlikle öne çıkartılmış olduğu, kadınların ise çoğu zaman pasif rolde bırakıldığı tespit edilmiştir.

Temellioğlu ve Küçükturan (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, toplumsal cinsiyet rollerini 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmış olan araştırmanın verileri doküman incelemesi yöntemi ile edinilmiştir. Ayrıca kitaptaki görseller ve bu görsellerle ilişkili metinler incelenirken betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Kitapta yer alan görseller ve metinler belirli kategorilere ayrılarak incelenmiştir. Çalışma sonucunda, incelenen kitapta kadın ve erkekler arasında cinsiyet rollerine yönelik kalıp yargıların fazla olduğu ve erkeklerin oran olarak daha fazla yer aldığını tespit etmiştir. Araştırma sonucunda; ders kazanımları, ders kitapları ve diğer pedagojik materyallerde işlenecek olan konuların toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında ele alınması önerisinde bulunmuştur.

Yılmaz, Gürkan, Akdeniz ve Tınaz (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, toplumsal cinsiyet rolleri ve algılarını çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Nicel araştırma yaklaşımında tasarlanmış araştırmanın verileri, cinsiyet ayrımcılığının belirlenmesine yönelik olarak hazırlanmış tutum ve algı ölçeği ile edinilmiştir. Araştırma sonucunda, bireylerin cinsiyet, yaş ve medeni hal gibi özelliklerinin toplumsal cinsiyet algıları üzerinde farklılık yarattığı ancak bireylerin eğitim

durumlarının toplumsal cinsiyet algıları üzerinde daha belirgin etki gücü oluşturduğu tespit edilmiştir.

Yeter (2022) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, Behice Ziya Kollar'ın "Pakize" adlı romanı toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiştir. Çalışmada roman içerisindeki unsurlar incelenmiş ve toplum içerisindeki kadın olgusunun vurgulanma biçimleri açısından eser toplumsal cinsiyete duyarlı olduğu bulunmuştur.

Genç ve Şahin (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Nezihe Meriç'in "Korsan Çıkmazı" romanında yer alan kadın karakterleri, toplumsal cinsiyet rolleri açısından ele alınmıştır. Nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmış olan araştırmanın verileri içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, 1950'lerin Türkiye'sinde ataerkil bir yapıya sahip toplumun cinsiyet rolleri üzerinde belirleyici olduğu fakat Nezihe Meriç'in romanında kadın karakterlerin çeşitli şekillerdeki davranışlarla daha görünür kılındığı tespit edilmiştir.

Kaymaz Mert (2022) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, 1968-1980 yılları arasında çekilen bazı Türk filmlerindeki kadın karakterlerin, toplumsal cinsiyet algıları sebebiyle kendilerinde gerçekleştirdikleri değişimler incelenmiştir. İlgili yıllarda incelenen filmlerinde, erkek karakterlere ön planda yer verilerek cinsiyet temelli toplumsal kalıp yargılarının desteklendiği tespit edilmiştir.

Emir, Baysan, Koyunoğlu ve Yükselen (2022) tarafından gerçekleştirilen "3-6 Yaş Resimli Öykü Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Karakterlerin Mesleki Açından İncelenmesi" isimli çalışmada, 3-6 yaş grubu için yayımlanmış resimli öykü kitapları yapısal olarak ve karakterlerinin meslek seçim tercihleri açısından incelenmiştir. Bu amaçla çalışma nitel tarzda gerçekleştirilmiş ve veriler, tesadüfi olarak belirlenen 155 resimli çocuk kitabı ve amaçlı örneklem ile belirlenen 100 resimli çocuk kitabından edinilmiştir. Elde edilen veriler, SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda karakter ve yazar cinsiyeti-mesleği arasında anlamlı fark görülmemiş, karakter cinsiyeti ve meslekler arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda 3-6 yaş grubu dışında diğer yaş gruplarına hitap eden kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında incelenmesi yönünde bazı önerilerde bulunulmuştur.

Yurtkulu, Akçay, Yeğen ve Şipal (2022) tarafından gerçekleştirilen "Çocuk Şarkılarının Çocuklar Üzerindeki Toplumsal Cinsiyet Algısına Yönelik Okul Öncesi

Öğretmenlerinin ve Ebeveynlerin Görüşleri” isimli çalışmada, çocuk şarkılarının çocuklar üzerindeki toplumsal cinsiyet algılarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca çocukların ebeveynleri ile okul önsesi öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi de amaçlanmıştır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları, demografik bilgi formu, öğretmen görüşme formu ve ebeveyn görüşme formu ile edinilmiştir. Formlar, 60 ebeveyn ve 40 okul öncesi öğretmenine uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, ebeveynler tarafından çocuk şarkılarında toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının olmadığı fakat öğretmenler tarafından çocuk şarkılarında toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının olduğu ortaya konmuştur. Araştırma bulgularına dayalı olarak araştırmacılara ve eğitimcilere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının yaygınlaştırılmasına yönelik olarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Akgül (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin X, Y ve Z kuşağı bireyleri arasında farklılaşmanın olup olmadığının ve bu bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verileri “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği” ile edinilmiştir. Araştırmaya X kuşağından 84, Y kuşağından 208 ve Z kuşağından 151 kişi katılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde, parametrik testlerden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde, X-Y ve X-Z kuşakları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir tutum farklılığının olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin duyarlı birey sayısının artırılmasına yönelik olarak da bazı öneriler geliştirilmiştir.

Özcivanoglu (2022) tarafından gerçekleştirilen “Sait Faik’in Öykülerinde Toplumsal Cinsiyet” isimli çalışmada, Sait Faik Abasıyanık’ın eserlerinden biri olan “Şahmerdan” adlı kitabının içerisinde yer alan öykülerde toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu incelenmiştir. Araştırma kapsamında edinilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda kadın karakterlerin, sosyo-kültürel koşulları ve toplum içindeki statüleri yönünden kadınlar aleyhine negatif ayrımcılık gösteren içeriklere ağırlık verildiği tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen tüm bulguların değerlendirilmesi ile de Sait Faik öykülerinde kadının ataerkil toplumlar içinde ikincil konumda olduğu ve küçük yaşlardan itibaren çocuklara bu yönde öğretilerde bulunuluyor olması eleştirel bir bakış açısıyla irdelenmiştir.

Demir, Dağ, Karakuş ve Özpinar (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Kesitsel tipte yapılan çalışmada veriler, kişisel tanıtım formu ve toplumsal cinsiyet ilişkileri ölçeği ile edinilmiştir. Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyete yönelik tutumlarının eşitlikçi yönde olduğu ve cinsiyet, sınıf, bölüm, baba eğitim durumu ve flört ilişkisi gibi çeşitli faktörlerden etkilendiği tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca, kadın öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda erkeklerden daha fazla eşitlikçi tutumlara sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Bu verilere dayalı olarak araştırma sonucunda yeni araştırmalara ilişkin çeşitli tavsiyelerde bulunulmuştur.

Davudova (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, Buket Uzuner tarafından kaleme alınmış romanlar toplumsal cinsiyet eşitliği (feminist edebiyat kuramı) bağlamında incelenmiştir. Araştırma kapsamında romanlar, kadın karakterlerin roman içerisindeki profilleri başta olmak üzere çok çeşitli açılardan incelenmiş ve kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde belirgin vurgulara sahip biçimde betimlendiği sonucuna varılmıştır.

Tran (2021) tarafından gerçekleştirilen "Hikâye Kitaplarının Çocukların Cinsiyet Temelli Giyim Tercihleri Üzerine Etkisi" başlıklı araştırmada, hikaye kitaplarının çocukların cinsiyet temelli giyim tercihleri üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma ön-test ve son-test uygulamalarında yer alan 58 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda hikâyelerin bu konuda belirli düzeyde değişim etkisi yaratma gücünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Küçük yaştaki çocukların birbirilerine yönelik kıyafet tercihlerine karşı daha toleranslı oldukları ancak yaşları daha büyük çocukların daha cinsiyet temelli kıyafetlere eğilim sergiledikleri görülmüştür.

Paechter (2021) tarafından gerçekleştirilen "Toplumsal Cinsiyete İlişkin Değişen Fikirlerle Dayalı Olarak Eğitim ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları İçin Çıkarımlar" başlıklı çalışmada, toplumsal cinsiyete ilişkin algıların günümüzde hızlı bir değişim göstermekte olduğuna dikkat çekilmiştir. Araştırmada, bu değişimin belirgin gözlem alanları arasında okulların da yer aldığına dikkat çekilmiştir. Gözlenen bu değişimlere dayalı olarak araştırmada, toplumsal cinsiyet ve eğitim araştırmacılarının, bu değişiklikleri hesaba katmak için temel teorik çerçevelerde ve araştırma uygulamalarında önemli değişiklikler yapmaları gerektiği savunulmaktadır.

Yücel Çetin ve Mangır (2021) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, MEB tarafından belirlenmiş yüz temel eserde toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu incelenmiştir. Araştırma kapsamında kitaplar içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda, yüz temel eserde toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında içeriklere ağırlık verildiği tespit edilmiştir.

Kafa (2021) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada ise, 2005 ve 2018 yılları sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırmalı olarak toplumsal cinsiyet bağlamında analizi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmış olan araştırmanın verileri doküman analizi yöntemi ile edinilmiştir. Bu doğrultuda araştırmada başka ülkelerdeki gelişmelerde ele alınmıştır. Çalışma sonucunda, incelenen programlarda toplumsal cinsiyetle ilişkili olan kazanımların 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda %8,6'sını, 2018 Öğretim Programı'nda ise %9,2'sini oluşturduğu ve programlarda kazanımların toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda programlarda, toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen daha açık ifadelere yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

İstanbulu ve Ilıcak Özkan (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 1970' den itibaren Sezen Aksu video kliplerinde kadın rollerinin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel desendeki araştırmanın verileri, amaçlı örneklem ile belirlenen Sezen Aksu videolarından edinilmiştir. Araştırma sonucunda, belirlenen video kliplerde kadın rollerinin toplum tarafından belirlenen kalıp yargıların dışında olduğu tespit edilmiştir.

Başkan Takaoğlu (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Gümüşhane ilinde 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda okutulan fizik ders kitaplarında yer alan resimlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmış olan araştırmanın verileri, doküman incelemesi yöntemi ile edinilmiştir. Araştırma kapsamında kitaplar içerik analizine tabi tutulmuşlardır. Sonuç olarak kadınların erkeklerden daha az ve geleneksel cinsiyet rollerinin örtük olarak resmedildiği tespit edilerek erkekler lehine pozitif ayrımcılık gösteren içeriklere ağırlık verildiği tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda, ders kitapları dışında eğitim sisteminin diğer unsurlarının da toplumsal cinsiyet unsurları bağlamında ele alınması gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

Sönmez ve Dikmenli (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 2019-2020 eğitim öğretim yılında ilkököl 4. sınıfta Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan metin ve görseller toplumsal cinsiyet unsurları bağlamında incelenmiştir. Araştırma kapsamında edinilen veriler, betimsel ve içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda programın, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin içerikler yönünden güçlendirildiği ancak yeterli duyarlılığa sahip olmadığı belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, ders kitapları içerisinde yer alacak metin ve görsellerde cinsiyet ayrımcılığı içermeyen ifade ve görsellerin kullanılması önerisinde bulunulmuştur.

Yasa (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Türkiye’de yaşlı bireylerin reklamlardaki temsili ve bu temsillerde cinsiyet rolleri incelenmiştir. Nicel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmış olan araştırmanın verileri içerik analiz yöntemi ile edinilmiştir. Araştırmada, en çok izlenen programlar sırasında yayınlanan 2.908 adet reklamda yer alan 50 yaş ve üzeri 468 birey analiz edilmiştir. Bu araştırma kapsamında elde edilen veriler ki-kare ve frekans analizi yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırma sonucunda; yaşlı kadınlar, aktif olmayacak şekilde evde, büyükanne, eş rolünde; yaşlı erkeklerin ise ağırlıklı olarak iş yerinde, bekâr ve aktif olarak gösterildiği tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca, reklamlardaki yaşlı temsilleri aracılığıyla toplumsal cinsiyet rollerine dair dayatmaların sunulduğu sonucuna varılmıştır.

Yeşil ve Balcı Karaboğa (2021) tarafından gerçekleştirilen, “Ortaokul Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Farkındalığı” adlı çalışmada, 6. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmış olan araştırma eylem araştırması desenine sahiptir. Bu doğrultuda veriler betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, ortaokul öğrencilerinin geleneksel toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını benimsedikleri tespit edilmiştir. Çalışmada, eylem planı uygulandıktan sonra ise katılımcıların cinsiyet rollerine bakış açılarının toplumsal cinsiyet eşitliği lehine değiştiği gözlemlenmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının yaygınlaştırılması için okullarda ve eğitim ortamlarında bu kazanıma uygun şekilde düzenlemeler yapılması gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

Dündar (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada; MEB tarafından belirlenmiş, 2018-2019 ve 2019-2020 eğitim öğretim yıllarında ortaokul 5. 6. ve 7.

sınıflarda kullanılan Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan metinler ve görseller toplumsal cinsiyet unsurları açısından incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmış olan araştırmanın verileri doküman incelemesi yöntemi ile edinilmiştir. Bu kapsamda da araştırmada 2 tanesi MEB tarafından basılmış 4 tanesi özel yayınevleri tarafından basılmış toplamda 6 ders kitabı incelenmiştir. Araştırma kapsamında edinilen veriler, içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, erkeklerin oran olarak daha fazla yer aldığı ve erkekler lehine pozitif ayrımcılık gösteren içeriklere ağırlık verildiği tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda, cinsiyet eşitliğinin sağlanamamış olduğunu tespit etmiştir. Araştırma verileri doğrultusunda, araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Güçlü ve Yüce (2021) "Osmanlı Kadın Yazarların Kaleminden Kadının Çalışması: Söylemler, Talepler" adlı çalışmalarında, Nezihe Muhiddin, Emine Semiye, Halide Edip, Fatma Aliye, Ulviye Mevlan, Sabiha Sertel ve Şükûfe Nihal'in yazılarında ve makalelerinde kadına dair kullandıkları ifadeler ve "kadın çalışması" konusunda bir değerlendirmenin yapılmasını amaçlamışlardır. Araştırma nitel araştırma metoduyla yürütülmüş ve bu doğrultuda 12 gazete ve dergide yayımlanmış 29 makale ve Nezihe Muhiddin'in Türk Kadını ve Fatma Aliye'nin Nisvân-ı İslâm kitaplarından yararlanılarak doküman analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda incelenen kadın yazarların kadın haklarını savunurken bile ataerkil yapıdan kopamadıkları görülmüştür ve bu sebepten "kadının çalışması" meselesinde ikilemde kaldıkları tespit edilmiştir.

Du, Xiao ve Zhao (2020) tarafından gerçekleştirilen "Eğitim ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları" başlıklı çalışmada, eğitimin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu inceleme, 1986 yılında Çinde çıkartılan zorunlu eğitim yasasının toplumsal hayattaki etkilerin çıktılarına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda yasanın, toplumda cinsiyet algılarına yönelik eşitlikçi algıları teşvik edici etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ancak, eğitim süreçlerinin toplumsal cinsiyet algılarını değiştirme gücünün, tutumlara göre daha zayıf kaldığı sonucuna varılmıştır. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak eğitim kanallarının toplumsal cinsiyet üzerindeki etki kanalları ayrıntılı olarak irdelenmiştir.

Kırbaşoğlu Kılıç ve Eyüp (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı ve Koza yayınları tarafından hazırlanan ilköğretim 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metin ve görseller toplumsal cinsiyet unsurları açısından incelenmiştir. Araştırma kapsamında kitaplar içerik analizine tabi tutulmuşlardır. Araştırma sonucunda ise kitapların toplumsal cinsiyet rolleri açısından geleneksel içeriklere sahip oldukları bununla birlikte erkeklerin kadınlardan oran olarak daha fazla ve daha çeşitli meslek gruplarında, kişilik olarak zeki ve güçlü olarak yer aldıkları, kadın rollerine toplum tarafından belirlenen kalıp yargılarla yer verildiği tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda toplumsal cinsiyet konulu gerçekleştirilecek yeni araştırmalara ilişkin yöntemsel, bölgesel ve araştırma örnekleme özelinde çeşitli öneriler ortaya konmuştur.

Ejder Apay ve Uzun Özer (2020) tarafından gerçekleştirilen “ Atasözleri ve Deyimlerde Toplumsal Cinsiyet İmgesi” adlı çalışmada, atasözleri ve deyimlerde toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılar incelenmiştir. Çalışmada, 118 atasözü ve 52 deyimde geçen toplumsal cinsiyet ayrımcılığına ilişkin genel görüşler tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, incelenen atasözleri ve deyimlerde cinsiyet ayrımcılığının olduğu ve kadınlara yönelik ifadelerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin belirgin olduğu ve bu eşitsizlik ifadelerinin fazlaca kullanıldığı tespit edilmiştir. Eşitlikçi bir toplum oluşturabilmek için herkesin kolaylıkla ulaşabileceği veri tabanlarında eşitlikçi bir dil kullanılması gerektiği gibi bazı önerilerde bulunulmuştur.

Çebi Kozallık ve Kargı (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Türkiye ve Almanya’da 2,3,4 ve 5. sınıflarda okutulan ana dillerinde yazılmış ders kitapları toplumsal cinsiyet bağlamında karşılaştırılarak incelenmiştir. Araştırma verileri nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, Türkiye’de kullanılan ders kitaplarında kadın ve kız çocukları, erkeklere oranla daha az yer almakta ve daha dezavantajlı durumda olduğu; Almanya’da kullanılan ders kitaplarında ise kadın/kız çocuğu ve erkek sayısının birbirine yakın olduğu ve kız çocuklarının dezavantajlı olduğu durumlarda onları cesaretlendirici ifadelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına dayalı olarak toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının yaygınlaştırılmasına yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Özdemir ve Balcı Karaboğa (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 2014-2015 eğitim öğretim yılında MEB tarafından dağıtımı yapılmış ve 5, 6, 7, 8. sınıflarda okutulan matematik ders kitaplarında yer alan görseller toplumsal cinsiyet unsurları

açısından incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmış olan araştırmanın verileri doküman incelemesi yöntemi ile edinilmiş ve araştırma kapsamında kitaplar içerik analizine tabi tutulmuştur. Sonuç olarak görsellerde; kadın/ kız çocuğu erkek/ erkek çocuğuna oranla daha az, erkek/ erkek çocukları sosyal alanlarda daha aktif resmedildiği tespit edilmiştir. İncelenen kitaplar arasında, 8. sınıf kitabında daha fazla erkek görseli bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda, toplumsal cinsiyet eşitsizlik alanlarının tespit edilmesi ve eşitliğin yaygın hale getirilebilmesi için araştırmacılara ve öğretmenlere bazı önerilerde bulunulmuştur.

Bozkaya (2018) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, Ayşegül serisinin iletişimsel değerleri kazandırma konusundaki işlevsel yönü ele alınmıştır. Araştırma kapsamında seriye ait olan otuz dokuz kitap incelenmiştir. Araştırma sonucunda, Ayşegül kitaplarında yer verilen çeşitli iletişim becerilerinin çeşit ve sıklığına göre çeşitli bulgular ortaya konulmuştur.

Sarıtaş ve Şahin (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmiş ilkököl 1, 2 ve 3.sınıflarda okutulan Hayat Bilgisi ders kitapları toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında incelenmiş ve cinsiyet rollerine bağlı olarak meslek gruplarında farklılaşma durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmış olan araştırmanın verileri doküman incelemesi yöntemi ile edinilmiştir. Bu doğrultuda çalışmada belirli kriterler doğrultusunda incelenen kitaplarda sosyal yaşamda kadınların erkeklere oranla daha pasif ve ev ortamlarında rol aldığı belirlenmiş ayrıca meslek tercihlerinde erkekler her zaman güçlü, mücadeleci bir kimlikle öne çıkartılmış ve kadınlara oranla tercih edecekleri daha çeşitli mesleklerin olduğu tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının yaygınlaştırılması için ders kitaplarının hazırlık aşamasında metin ve görsellerde eşitlikçi düzenlemeler yapılması gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

Karakuş, Mutlu ve Diker Çoşkun (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 2017 ve 2018 yıllarında güncellenen ilkököl ve ortaokul öğretim programları toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiştir. Araştırmanın verileri doküman incelemesi yöntemi ile edinilmiştir. Ayrıca 16 zorunlu dersin öğretim programı betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, yenilenen öğretim programlarının toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin içerikler yönünden güçlendirildiği ancak bunlara yönelik örneklerin sunulması açısından yeterli içeriğe sahip olmadıkları görülmüştür. Araştırma bulgularına dayalı olarak farklı yazılı ve

sözlü kaynakların toplumsal cinsiyet eşitliği noktasında inceleneceği araştırmaların gerçekleştirilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Kaynak ve Aktaş (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, okul öncesi masal ve hikâye kitapları toplumsal cinsiyet unsurları açısından incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmış olan araştırmanın verileri doküman incelemesi yöntemi ile edinilmiştir. Bu doğrultuda araştırmada belirli kriterler doğrultusunda belirlenmiş elli adet çocuk hikâye ve masal kitabı inceleme formları kullanılarak incelenmiştir. Araştırma kapsamında edinilen veriler, betimsel ve içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, kitapların toplumsal cinsiyet rolleri açısından geleneksel içeriklere sahip oldukları bununla birlikte eşitlikçi bir anlayışın da belirli oranda kitap içeriklerine yansıtıldığı sonucuna varılmıştır.

Alptekin (2014) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin cinsiyet algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Nicel araştırma yaklaşımında tasarlanmış araştırmanın verileri, cinsiyet ayrımcılığının belirlenmesine yönelik olarak hazırlanmış tutum ölçeği ile edinilmiştir. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin cinsiyet algılarının erkek ve kadın olma yönünden farklılık teşkil ettiği sonucuna varılmıştır.

Kitiş Çınar (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda kullanılması için dağıtılan ve bakanlığın İnternet sitesinde listesi yayımlanan 20 adet ortaokul Türkçe ders kitabında ve Türkçe öğrenci çalışma kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu incelenmiştir. Araştırma kapsamında edinilen veriler, içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Kitapta yer alan görseller ve metinler belirli kategorilere ayrılarak incelenmiştir. Çalışma sonucunda, erkeklerin daha görünür olduğu ve kadınların pasif durumda olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak Türkçe ders kitaplarında geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin sunulduğu ve cinsiyet eşitsizliğinin var olduğu, kadınların daha dezavantajlı durumda olduğu ve eşitliğin sağlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma verileri doğrultusunda, toplumsal cinsiyet algılarının geliştirilmesi için araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Seçgin ve Tural (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin

tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verilerinin elde edilmesinde Zeyneloğlu (2008) tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının kendi cinsiyet yönünde daha pozitif tutumlar sergiledikleri tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına dayalı olarak öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet tutumlarının geliştirilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Günay ve Bener (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde kadınların, aile içi yaşam algıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma verileri, amaçlı örnekleme belirlenmiş Ankara’da oturan toplam 575 evli kadından elde edilmiştir. İnceleme sonucunda araştırmaya katılan kadınların toplumsal cinsiyet algılarının çeşitli değişkenler açısından anlamlı fark görülmüştür. Araştırma sonucunda, araştırmacılara bu konuda bazı önerilerde bulunulmuştur.

Asan (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında 1-5. sınıflarda okutulmakta olan ders kitaplarında yer alan metin ve görsellerde toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve öğretmenlerin cinsiyetçilik algıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın verileri, tarama modeli ile incelenmiş ve veriler toplanırken anket formundan yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında, veriler analiz edilirken içerik analiz tekniği ve SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin cinsiyetçilik algısına sahip oldukları ve ders kitaplarının analizlerinde cinsiyetçi tutumlar tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına dayalı olarak toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının yaygınlaştırılmasına yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Demirel (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 1928 – 2008 yılları arasında, 6, 7 ve 8. sınıflarında kullanılan Sosyal Bilgiler ders kitapları toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bağlamında incelenmiştir. Araştırma verilerinin edinilmesinde doküman incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, kadınlar daha pasif durumda ve erkeğin korumasında olması düşüncesinin hâkim olduğu görülmüştür. Toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının yaygınlaştırılmasına yönelik olarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Gümüšoğlu (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 1928’den 2008’e dek yayınlanmış 1.500’den fazla ilköğretim ders kitabında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu incelenmiş ve analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, 1920’lerden

1945'e dek ders kitaplarında kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde belirgin vurgulara sahip biçimde betimlendiği, 1950'den itibaren ise kadınlar aleyhine negatif ayrımcılık gösteren içeriklere ağırlık verildiği tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Yöntemi

Ayşegül Serisinde yer alan çocuk hikâye kitaplarında, toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumlarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiş olan bu araştırma nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımının, daha az sayıda kişi ve durum üzerinde çok daha fazla ve detaylı bilgi edinilmesinin, verilerin tek tek okunması ve araştırma bulgularının, çeşitli kod ve kategoriler ile sunulmasının gerekli olduğu araştırmalarda tercih edilebilecek bir yaklaşım olduğu belirtilmiştir (Patton, 2014; Merriam, 2015). Araştırma kapsamında, seri içerisinde yer alan çocuk hikâye kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarının ne şekilde yer aldığı (var olan şekli ile) belirlenmesi yoluna gidilmiş, bu doğrultuda da betimsel tarama deseninde bir çalışma yürütülmüştür. Creswell (2014) betimsel tarama desenine sahip araştırmalarda ele alınan nesnenin, bireyin veya bir olayın kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışıldığını belirtmiştir. Bu kapsamda araştırmacının çerçevesi, seri içerisinde yer alan çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumlarının mevcut halleri ile ortaya çıkartılması ile sınırlı tutulmuştur.

3.2. Araştırma Grubu

Bu araştırma kapsamında, Ayşegül Serisi içerisinde yer alan toplam altmış çocuk kitabı incelenmiştir. Araştırmada incelenen serinin belirlenmesinde, amaçlı örneklem yaklaşımı benimsenmiştir. Büyüköztürk ve diğerleri (2011) tarafından, gözlem birimlerinin belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşması isteminde kullanılacak bir yöntem olarak tarif edilmiştir. Bu noktada, ilgili kitap serisinin incelenmesine karar verilmesi aşamasında, ulusal ve uluslararası çerçevede toplumsal cinsiyet konu alanına uygunluk kriteri göz önünde bulundurulmuş, çocuk kitaplarının ana karakteri, olay örgüsü, konusu, mesajı, mekânları, görsel ve diğer unsurları açısından ilgili konu ile ilişkili zengin bir içerik sunması kriterleri esas alınmıştır. Bu ölçütler doğrultusunda da bir kız karakterin çeşitli

maceralarını konu edinen çocuk hikâyelerinden oluşan Ayşegül Serisi içerisinde yer alan çocuk öyküleri toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumları açısından incelemeye tabi tutulmuştur.

Kitap serisi ile ilgili ayrıntılı bilgilere bakıldığında serinin ilk kitabının, “Martine Çiftlikte” ismi ile yazar Gilbert Delahaye tarafından kaleme alınmış ve Marcel Marlier tarafından da görselleştirilerek Casterman Yayınevi tarafından 1954 yılında Belçika’da Fransızca olarak yayımlanmış olduğu görülmektedir. Orijinal adı *Martine* olan çocuk kitabı serisinin ana kahramanı ise her ülkede farklı bir adla yayımlanırken, Türkiye’de “Ayşegül” adıyla yayımlanmıştır. 1965 yılında ülkemizde yayımlanmaya başlanan Ayşegül serisinin ilk kitapları arasında; “Ayşegül Okulda, Ayşegül Sirk Cambazı, Ayşegül Seyahatte, Ayşegül Hayvanat Bahçesinde” isimli kitaplar yer almaktadır. 1997 yılına kadar 46 kitap sayısına ulaşan serinin, Gilbert Delahaye’ nin ölümü üzerine yazarlığı Marcel Marlier’nin oğlu Jean Louis tarafından devam ettirilmiştir. Türkiye’ de serinin bugüne kadar Sümer, Yeni Sümer, Alpagut, Aksoy, Marsık ve Yapı Kredi Yayınları tarafından çeşitli basımları gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 60 kitaptan oluşan ve Yapı Kredi Yayıncılık tarafından basılmış en güncel versiyonu incelenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen seri içerisindeki çocuk hikâye kitaplarına ilişkin ayrıntılı açıklamalara aşağıdaki bölümde yer verilmiştir.

Tablo 1. Seride Yer Alan Çocuk Kitapları ve İncelenme Durumları

Kitap Adı	Kitabın Konusu	Durum
Kardeşimi Çok Seviyorum	<i>Kitapta, Ayşegül ve kardeşi Orhan arasında yaşanan anlaşmazlıklar konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Yaşasın, Okul Açılıyor!	<i>Ayşegül ve kardeşi Orhan’ın okul yolunda, okulun bahçesinde yaşadığı maceralar konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Amerika’ya Vapurla Yolculuk	<i>Ayşegül’ün İngilizce öğretmeni Papatya Hanım’la yaşadıkları vapur yolculuğu anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Ev İşlerini Kardeşler Yapıyor	<i>Hikâyede, Ayşegül ve kardeşi Orhan’nın anneleri evde olmadığı için ev işlerini yapmaları ve birlikte annelerine doğum günü sürprizi hazırlamaları anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Arkadaşlarıyla Parkta	<i>Ayşegül ve arkadaşlarının parka gitmeleri ve parkta yaşadıkları anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Doğum Gününü Kutluyor	<i>Ayşegül’ün, ailesi ve arkadaşlarıyla birlikte doğum günü partisi düzenlemesi ve partiye katılan çocukların oyunları anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Bisiklete Binmeyi Öğreniyor	<i>Hikâyede; Ayşegül’ün, büyükbabasının desteğiyle iki tekerlekli bisiklete binmeyi öğrenmesi konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Yemek Yapıyor	<i>Hikâyede, Ayşegül’ün annesinin de yardımıyla yemek yapmayı öğrenmesi konu edilmiştir.</i>	İncelendi

Yüzme Öğreniyor	<i>Hikâyede, Ayşegül ve arkadaşlarının sportif bir faaliyete(yüzme) katılımı konu edilmektedir.</i>	İncelendi
Anneler Günü Çiçeği	<i>Hikâyede; Ayşegül ve kardeşlerinin anneler günü için yaptığı hazırlıklar konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Okulda Bir Gün	<i>Hikâyede, Ayşegül ve arkadaşlarının okulda geçirdikleri bir gün anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Doğum Günü Bebeği	<i>Hikâyede; Ayşegül'ün, annesiyle gittiği bir eskici dükkânında ve sonrasında yaşananlar konu edilmektedir.</i>	İncelendi
Yılbaşı Sürprizi	<i>Hikâyede; Ayşegül'ün, ailesi ve arkadaşlarıyla kış günlerinde yaşadığı serüven konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Küçük Aşçılar	<i>Hikâyede; Ayşegül ve arkadaşlarının katılmış oldukları aşçılık kursundaki tecrübeleri anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Akıllı Köpek	<i>Hikâyede, Ayşegül ve erkek kardeşlerinin fırtına anında bir köpekle karşılaşmaları ve sonrasında bu köpekle yaşadıkları dostluk anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Doğayı Koruyor	<i>Hikâyede; Ayşegül'ün, arkadaşıyla birlikte doğadaki böceklerle karşı duyarlılığı arttırmak için düzenledikleri etkinlik konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Tiyatro Oyuncusu	<i>Hikâyede; Ayşegül, kardeşi Orhan ve arkadaşlarının tiyatro oyunu anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Harikalar Sirki	<i>Hikâyede, Ayşegül'ün rüyasında gördüğü sirk macerası anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Kıyafet Balosuna Hazırlanıyor	<i>Hikâyede; Ayşegül'ün, kıyafet balosu hazırlığı esnasında başından geçenler konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Lunaparkta Eğleniyor	<i>Hikâyede, Ayşegül ve kardeşi Orhan'ın lunaparkta geçirdikleri eğlenceli zaman anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Hayvanat Bahçesinde	<i>Hikâyede, Ayşegül ve kardeşi Orhan'ın hayvanat bahçesinde yaşadığı maceralar anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Gizemli Prensle	<i>Kitapta, Ayşegül'ün bir karnavalda prensle yaşadığı macera konu edilmektedir.</i>	İncelendi
Hasta Yatağında	<i>Hikâyede, Ayşegül'ün hasta yatağında yaşadıkları ve ziyaretçileri konu edilmektedir.</i>	İncelendi
Uçağa Biniyor	<i>Hikâyede, Ayşegül'ün ilk uçak yolculuğu ve havaalanında yaşadıkları konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Bahçesini Süslüyor	<i>Kitapta, Ayşegül ve erkek kardeşi Orhan'ın birlikte bahçe düzenlemesi yapmaları konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Kamp Yapıyor	<i>Hikâyede, Ayşegül ve ailesinin kampta yaşadıkları konu edilmektedir.</i>	İncelendi
Ormanda	<i>Kitapta, Ayşegül'ün yolunu kaybetmiş bir tavşana yardım etmesi konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Şehre Taşınıyor	<i>Hikâyede, Ayşegül'ün ailesiyle birlikte şehirdeki eve yerleşirken yaşadıkları ve Ayşegül'ün yeni arkadaşlarıyla tanışması anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Alışveriş Yapıyor	<i>Kitapta, Ayşegül'ün kardeşi Orhan ile birlikte alışveriş yapması konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Bebek Bakıyor	<i>Hikâyede, Ayşegül'ün gün boyu kuzenlerinin bakımıyla ilgilenerek kuzenlerine destek olması anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Yelken Açıyor	<i>Kitap, Ayşegül ve arkadaşlarının bir yaz spor okulunda yelken yapmalarını konu edinmektedir.</i>	İncelendi
Bale Yapıyor	<i>Kitapta, Ayşegül'ün bale öğrenmek için yaptığı çalışmalar konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Ata Biniyor	<i>Kitapta, Ayşegül'ün bir binicilik kulübünde ata binmeyi öğrenmesi ve bir yarışmaya katılması konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Müzikle Tanışıyor	<i>Hikâyede, Ayşegül'ün yeni tanıştığı arkadaşıyla müzik aleti çalmayı öğrenmesi konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Denizin Tadını Çıkıyor	<i>Kitapta, Ayşegül ve arkadaşlarının deniz kıyısındaki tatili konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Küçük Anne	<i>Kitapta, Ayşegül'ün gün boyu küçük kardeşine bakması konu edilmiştir.</i>	İncelendi

Trene Biniyor	<i>Hikâyede, Ayşegül ve kardeşi Orhan'ın tren yolcuğunda yaşadığı serüven anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Arkadaşı Serçeyle	<i>Hikâyede, Ayşegül ve arkadaşlarının yuvadan düşen yavru serçeyle ilgilenmeleri konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Nuh'un Gemisi	<i>Hikâyede, ormana hayvanları yakından gözlemlemek için giden Ayşegül'ün deneyimleri anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Çiçek Şenliğinde	<i>Kitapta, Ayşegül ve arkadaşlarının yaşadığı yerde düzenlenen çiçek şenliğine hazırlıkları ve şenlik anları konu edilmektedir.</i>	İncelendi
Evin Hayaleti	<i>Kitapta, Ayşegül ve kardeşi Orhan'ın evde birbirlerini korkuttukları anlar anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Kuşları Keşfediyor	<i>Hikâyede, Ayşegül ve arkadaşlarının sınıfça katıldıkları keşif gezisinde yaşadıkları maceralar anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Eda Teyzesinde	<i>Kitapta, Ayşegül'ün teyzesini ziyaret etmesi ve köyde yaşadığı maceralar konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Midilli Sevgisi	<i>Hikâyede, Ayşegül ve kardeşinin büyükannelerinin evindeki sürprizle karşılaşmaları anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Balona Biniyor	<i>Kitap, Ayşegül'ün bir balon pilotu ile balon yarışmasına katılımı konu edinmektedir.</i>	İncelendi
Resim Yapmayı Öğreniyor	<i>Hikâyede, Ayşegül'ün resim yapmayı öğrendiği anlar anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Prens ile Şövalye	<i>Hikâyede, Ayşegül'ün yaşadığı köyde ortaçağ dönemine dair bir etkinliğin düzenlenmesi, köyde yaşayan herkesin bu etkinlik için birlikte hazırlık yapmaları ve etkinlik anları anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Özel Bir Gün	<i>Hikâyede, Ayşegül ve arkadaşı Fehmi'nin Balıkçıl Parkı'ndaki keşfi anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Masallar Diyarında	<i>Kitapta, Ayşegül'ün kendini okuduğu masal kahramanının yerine koyması ve maceraları anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Yolculuğa Çıkıyor	<i>Kitapta, okuma- yazma bilmeyen Ayşegül ve arkadaşının çıktıkları yolculukta yaşadıkları tatsızlıklar anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Arkadaşım Karakaçan	<i>Kitapta, Cemal Amca'nın ayağını kırması sonucu yavru eşeğine Ayşegül'ün bakması konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Fındık Kayıp	<i>Hikâyede, Ayşegül ve arkadaşlarının kaybolan bir köpeği semtin her yerinde arama serüvenleri konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Dört Mevsim	<i>Kitapta, Ayşegül ve kardeşi Orhan'ın ay ay yaşadıkları maceralar anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Kayak Yapıyor	<i>Hikâyede; Ayşegül, Ashıhan, Orhan ve Fındık'ın bir dağ köyünde yaşadığı maceralar konu edilmektedir.</i>	İncelendi
Esrarengiz Komşu	<i>Hikâyede, Ayşegül ve Neşe'nin yeni taşınan komşularının evine gizlice girdiklerinde yaşadıkları olay anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Koş Gelincik Koş	<i>Hikâyede; Ayşegül, büyükannesi, büyükbabası ve çiftçinin oğlu Necmi ile dağ evinde yaşadıkları tatil serüveni konu edilmiştir.</i>	İncelendi
Kaza Geçiriyor	<i>Hikâyede, Ayşegül'ün geçirdiği kaza ve hastanede yaşadıkları anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Ormandaki Yavru Kedi	<i>Hikâyede; Ayşegül ve kardeşi Orhan'ın yavru kedilerle yaşadığı anlar anlatılmaktadır.</i>	İncelendi
Kuzenine Sürpriz Yapıyor	<i>Hikâyede, Ayşegül, kardeşi Orhan ve arkadaşları Neşe'nin kuzenleri için hazırladıkları sürpriz konu edilmektedir.</i>	İncelendi
Çiftlikte Bir Gün	<i>Hikâyede, Ayşegül'ün arkadaşı ve kuzeniyle çiftlikte yaşadığı eğlenceli maceralar anlatılmaktadır.</i>	İncelendi

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri, nitel veri toplama yöntemlerinden bir tanesi olan doküman incelemesi yöntemi ile edinilmiştir. Merriam (2015), nitel veri kaynaklarından dokümanların, gerek bilgilerin istikrarlı oluşunu sağlamaları gerekse

etkiye kapalı biçimde nesnellik sergilemeleri dolayısıyla diğer nitel veri elde etme araçlarına nazaran daha tercih edilebilir olduklarına dikkat çekmiştir. Araştırma kapsamında da 60 çocuk hikâye kitabından oluşan ve uluslararası alanyazında tanınırlığı bulunan Ayşegül Serisi'ndeki kitaplar toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumları açısından incelenmiştir.

Çocuk hikâye kitaplarındaki toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin verilerin edinilmesi amacıyla, araştırmacı tarafından “Toplumsal Cinsiyet Unsurları Kitap İnceleme Formu” geliştirilmiştir. Formun hazırlanması öncesinde, toplumsal cinsiyet eşitliği konu alanına ilişkin ulusal ve uluslararası literatür ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu incelemeler doğrultusunda form kitap içerisindeki metin ve görsellerin; “*aile içi rollerin temsili, renklendirmeler ve renk tercihleri, oyun ve oyuncak tercihleri, bilişsel yeterlikler ve akademik başarı profilleri, yöneticilik ve liderlik özelliklerine sahiplik, katılım gösterilen boş zaman etkinlik türleri, üslup ve söylem biçimleri, cinsiyet dağılımları, yansıtılan duygusal temelli davranış örüntüleri, fiziksel özellikler ve görünüm, bulunulan mekânlar, psikomotor kabiliyetler ve yeterlik profilleri, meslek icraları ve tercihleri, mizaç özellikleri ile sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri*” konu başlıkları altında incelenmesine olanak sağlayacak biçimde hazırlanmıştır. Daha sonra hazırlanan inceleme formu, çocuk hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanında bilimsel çalışmaları bulunan iki uzman tarafından incelenmiş ve analizler öncesinde son şekline kavuşturulmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında, Ayşegül Serisinde yer alan 60 hikâye kitabı toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından incelenmiştir. Seride yer alan kitaplar, araştırmacı tarafından geliştirilen toplumsal cinsiyet unsurları kitap inceleme formu kullanılarak incelenmiştir. İnceleme formu, araştırmacı tarafından gerçekleştirilen literatür incelemesinin ardından geliştirilmiş, toplumsal cinsiyet eğitimi ve çocuk kitapları alanında uzmanlaşmış bir alan uzmanı tarafından kontrol edilerek esas incelemelere hazır hale getirilmiştir. Toplumsal cinsiyet alanlarına göre hazırlanmış form doğrultusunda incelenen hikâye kitapları, verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türü olarak tarif edilmiş olan betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Bu noktada kitapların incelenmesi sürecinde ve bu işlem sonrasında herhangi bir yeni kategori oluşturma yoluna gidilmemiştir. Form yardımıyla

gerçekleştirilen incelemeler neticesinde edinilen veriler, bulgular bölümünde her bir toplumsal cinsiyet alanına ait ayrı başlık altında ayrıntılı olarak sunulmuştur. Veriler, serideki kitaplarda görülme sıklıkları açısından sayısal olarak görünür kılınmış ve ayrıca kitaplarda tespit edilen cinsiyet eşitliği ve/veya ayrımcılığı içerikli örnek söylem kesitleri ve görseller ile de desteklenmiştir. Toplumsal cinsiyet alanları doğrultusunda kategorik hale getirilen veriler, yine toplumsal cinsiyet eğitimi ve çocuk hakları alanında uzman iki araştırmacı tarafından kontrol edilmiş, verilerin geçerlik ve güvenilirlik düzeylerinin en üst düzeye çıkartılmasına gayret edilmiştir. Creswell'e göre (2014), araştırma verilerinin asıl araştırmacı dışında bağımsız araştırmacıların perspektiflerinden incelenmesi sayesinde, gerçekleştirilen nitel araştırmanın bütününe yönelik geçerliliğin artırılacağı ifade edilmiştir. Bu hususla beraber, seride yer alan tüm kitapların ve güncel basımlarının incelenmiş olması ile araştırma kapsamında gerçekleştirilen veri analizi işlemlerinin geçerlik ve güvenilirliğinin tesisine uygun hareket edilmiş olduğu değerlendirilebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde Ayşegül Serisi'nde yer alan 60 hikâye kitabı, toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumlarının tespiti amacıyla kitap inceleme formu kullanılarak incelenmiş ve ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular kitaplarda tespit edilen cinsiyet eşitliği ve/veya ayrımcılığı içerikli örnek söylem kesitleri ve görseller ile desteklenerek sunulmuştur. Bulguların hangi toplumsal cinsiyet unsurlarına göre sunulmuş olduğu aşağıda ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

- Aile İçi Roller Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Bilişsel Yeterlikler ve Akademik Başarı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Boş Zaman Değerlendirme Etkinlikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Cinsiyet Dağılımı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Duygusal Temelli Davranışlar Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Dış Görünüm Özelliklerinde Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Mekân Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Meslek Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Mizaç Özellikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Oyun ve Oyuncak Tercihleri Noktasında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Psikomotor Kabiliyetler ve Yeterlikler Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Sanatsal ve Sportif Faaliyetlere Katılım Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

- Renk Tercihleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Üslup ve Söylem Biçimleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu
- Yöneticilik ve Liderlik Özelliklerini Yansıtırma Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

4.1. Aile İçi Roller Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarında aile içi roller açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki aile içi rollere dayalı toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyecek nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 2' de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 2. Aile İçi Roller Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

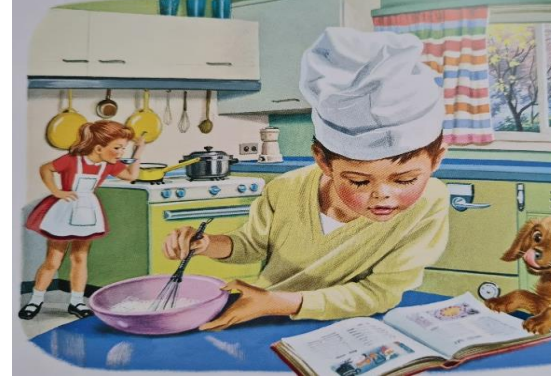
Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	31
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	2
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	27

Tablo 2 incelendiğinde, kitap serisi içerisinde aile içi rollere dayalı (alışveriş yapmak, temizlik yapmak, çocuk bakımı vb.) davranışlar açısından cinsiyet eşitliği vurgusuna sahip kitap içeriklerinin haylice fazla olduğu görülmektedir. Seri içerisinde, aile içi roller açısından cinsiyet eşitsizliği vurgusuna sahip kitap içeriklerinin çok az sayıda olduğu da bu noktada önemli bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca seri içerisinde, aile içi rollere dayalı toplumsal cinsiyet eşitliği veya eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen içeriklere sahip kitapların da yoğunlukta olduğu görülmektedir.

Aile içi rollere dayalı toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1. Çocuklarla ilgilenen baba figürü
(Kitap: Yılbaşı Sürprizi)

Şekil 2. Birlikte yemek hazırlayan kız ve erkek figürü
(Kitap: Ev İşlerini Kardeşler Yapıyor)

Şekil 1 ve Şekil 2 incelendiğinde, çocukları ile ilgilenmekte olan bir baba figürü ve mutfak ortamında birlikte iş bölümü yapmış olan farklı cinsiyetlere sahip çocuk figürleri görülmektedir. İlgili görsel içerikler, aile içi roller ve sorumluluklar kapsamındaki toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik örnek durumları sergilemektedir.

4.2. Bilişsel Yeterlikler ve Akademik Başarı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarında bilişsel yeterlikler ve akademik başarı açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki bilişsel yeterlikler ve akademik başarı konusundaki toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 3'de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 3. Bilişsel Yeterlikler ve Akademik Başarı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	16
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	-
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	44

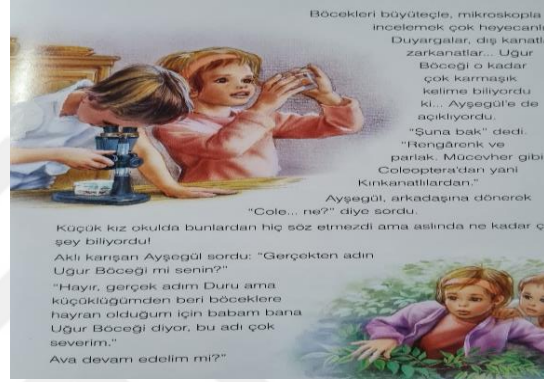
Tablo 3 incelendiğinde, bilişsel yeterlikler ve akademik başarıya dayalı toplumsal cinsiyet eşitliği veya eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen içeriklere

sahip kitapların seri içerisinde çok büyük bir bölümü temsil ettiği görülmektedir. Yine Tablo 3' e bakıldığında, seride bilişsel yeterlikler ve akademik başarı açısından cinsiyet eşitliği vurgusuna sahip belirli sayıda kitabın bulunduğu, diğer taraftan bu konu açısından cinsiyet eşitsizliği durumuna örnek teşkil edecek içerikte bir kitabın yer almadığı anlaşılmaktadır.

Bilişsel yeterlikler ve akademik başarı açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 3. Tahtada ders anlatan kız çocuk figürü
(Kitap: Yaşasın! Okul Açılıyor)

Şekil 4. Bilimsel faaliyette bulunan kız çocuk figürü
(Kitap: Doğayı Koruyor)

Şekil 3 ve Şekil 4 incelendiğinde, bir kız çocuğu figürünün arkadaşlarına ders anlatırken resmedildiği ve ayrıca yine farklı kız çocuğu figürlerinin böcek bilimiyle ilgili araştırma yaptıkları görülmektedir. İlgili görsellerin ve bunlarla birlikte yer verilen sözel ifadelerin, bilişsel yeterlikler ve akademik başarı açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik örnek durumları temsil ettiği söylenebilir.

4.3. Boş Zaman Değerlendirme Etkinlikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerine dayalı toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki

doğrultuda değerlendirilemeyecek nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 4’ te detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 4. Boş Zaman Değerlendirme Etkinlikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

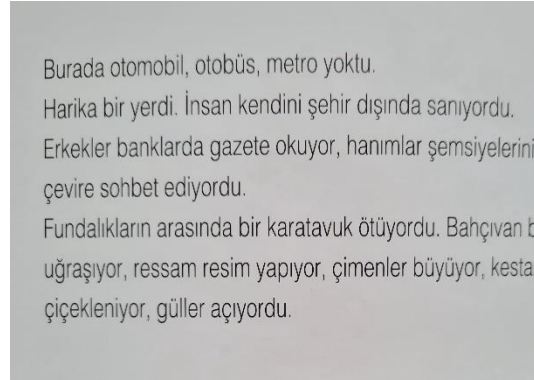
Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	9
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	6
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	45

Tablo 4 incelendiğinde, boş zaman değerlendirme etkinlikleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliği veya eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen içeriklere sahip kitapların seri içerisinde çok büyük bir bölümü temsil ettiği görülmektedir. Seri içerisinde incelenen kitaplarda boş zaman değerlendirme etkinlikleri açısından eşitlik vurgusuna sahip kitaplar olmakla birlikte boş zaman değerlendirme etkinlikleri açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliğini içeren kitaplarında olduğu görülmektedir.

Boş zaman değerlendirme etkinlikleri açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 5. Aşçılık okulunda kız ve erkek çocuk figürü
(Kitap: *Küçük Aşçılar*)

Şekil 6. Boş zaman değerlendirme etkinliklerini ifade eden metin
(Kitap: *Arkadaşlarıyla Parkta*)

Şekil 5 incelendiğinde, aşçılık okulunda kız ve erkek çocukların bir arada ilk derse hazırlık yaptıkları görülmektedir. Bununla birlikte yer verilen sözel ifade de kız ve erkek çocuk arasındaki diyalog boş zaman değerlendirme etkinlikleri kapsamında

toplumsal cinsiyet eşitliği açısından dikkat çekmektedir. Şekil 6' da yer verilen sözel ifade de entelektüel gelişim kapsamında gazete okuma etkinliği erkek figüründe boş zaman değerlendirme etkinliği olarak sunulması cinsiyet eşitsizliği kapsamında ele alınabilir.

4.4. Cinsiyet Dağılımı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarında cinsiyet dağılımı açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki cinsiyet dağılımı toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyecek nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 5'te detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 5. Cinsiyet Dağılımı Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	54
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	3
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	3

Tablo 5 incelendiğinde, cinsiyet dağılımı açısından toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusuna sahip kitap içeriklerinin belirgin bir fazlalık gösterdiği görülmektedir. Seri içerisinde, cinsiyet dağılımı açısından eşitsizlik vurgusuna sahip kitaplar olmakla birlikte cinsiyet dağılımı açısından toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünden ele alınabilecek kitaplarda olduğu görülmektedir.

Cinsiyet dağılımı açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 7. Yelken kulübünde eğitim gören kız ve erkek çocuğu figürü
(Kitap: *Yelken Açıyor*)

Şekil 8. Gösteri izleyen kız çocuğu/kadın ve erkek çocuğu/erkek figürü
(Kitap: *Çiçek Şenliğinde*)

Şekil 7 ve 8 cinsiyet dağılımı açısından incelendiğinde, kadın/kız çocuğu ve erkek/erkek çocuğu sayılarının cinsiyet eşitliğine işaret eder nitelikte konumlandırıldığı görülmektedir. Bu noktada ilgili görsellerin, cinsiyet dağılımı açısından seri içerisinde yer alan kitapların tamamına yakınındaki durumu örnekler nitelikte toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusuna sahip olduğunu söylemek mümkündür.

4.5. Duyusal Temelli Davranışlar Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi' ndeki çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin duygusal halleri (cesur, korkak, saldırgan, endişeli vb.) toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki duygusal temelli davranışlar toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyecek nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 6'da detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 6. Duyusal Temelli Davranışlar Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	12
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	3
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	45

Tablo 6 incelendiğinde, duygusal temelli davranışlar açısından toplumsal cinsiyet eşitliği veya eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen içeriklere sahip kitapların seri içerisinde çok büyük bir bölümü temsil ettiği görülmektedir. Seri içerisinde incelenen kitaplarda duygusal temelli davranışlar açısından eşitlik vurgusuna sahip kitaplar bulunmakla birlikte toplumsal cinsiyet eşitsizliğini içeren çok az sayıda kitabın olduğu görülmektedir.

Duygusal temelli davranışlar açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 9. Korku duygusunu sergileyen erkek çocuğu figürü
(Kitap: *Evin Hayaleti*)

Şekil 10. Köpektan korkan kız ve erkek çocuk figürü
(Kitap: *Akıllı Köpek*)

Şekil 9 ve Şekil 10 incelendiğinde, kız çocuklarına/kadınlara daha çok atfedilen bir duygu durumu olarak korku hissinin, erkek bir çocuk karakteri tarafından sergilendiği görülmektedir. İlgili görsellerde de duygusal davranışlar noktasındaki toplumsal cinsiyet eşitliğine örnek olabilecek seri içerisindeki kitaplarda yer alan durum örneklerinden bazıları görülmektedir.

4.6. Dış Görünüm Özellikleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi' ndeki çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin fiziksel özellikleri ve görünümünde (kıyafetler, aksesuarlar, stil vb.) toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin fiziksel özellik ve görünümleri toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin

eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyecek nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 7’de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 7. Dış Görünüm Özelliklerinde Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	43
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	17
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	-

Tablo 7 incelendiğinde, kitap serisi içerisinde yer alan karakterlerin fiziksel özellikleri ve görünümünde (kıyafetler, aksesuarlar, stil vb.) toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgusuna sahip kitap içeriklerinin çok büyük çoğunlukta olduğu görülmektedir. Yine Tablo 7’ye bakıldığında, karakterlerin fiziksel özellikleri ve görünümünde (kıyafetler, aksesuarlar, stil vb.) toplumsal cinsiyet eşitsizliği vurgusuna sahip belirli sayıda kitabın bulunduğu görülmekle birlikte seri içerisindeki kitaplar incelendiğinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde içeriğe sahip olmayan kitaplarında olması bu noktada önemli bir bulgu olarak değerlendirilmektedir.

Fiziksel özellikler ve görünümünde toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 11. Kız ve erkek çocuk figürü
(Kitap: Şehre Taşınıyor)

Şekil 12. Kız çocuğu/kadın ve erkek çocuğu/
erkek figürü
(Kitap: Fındık Kayıp)

Şekil 11 ve 12 incelendiğinde, pantolon/şort giymek yetişkin erkek/erkek çocuklarına özgü görülürken kız çocuklarının da pantolonla/şortla, kız ve erkek çocuklarını benzer şapka modelleriyle resmedildiği görülmektedir. Serisi içerisindeki

çok sayıda kitapta da olduğu gibi kız çocuklarının kısa/uzun, dağınık/toplu saç stiliyle resmedilmiş olması toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapıldığını göstermektedir. Bu noktada resmedilen karakterlerin kıyafetleri, aksesuar kullanımları, stilleri vb. toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik örnek durumları sergilemektedir. Diğer taraftan Şekil 12 incelendiğinde, yaşlı kadın figürlerinde görüldüğü gibi serideki kitapların birçoğunda yaşlı kadın karakterlerinin etekle, kısa ya da toplu saçla resmedilmiş olması toplumsal cinsiyet eşitsizliği noktasında dikkat çekmektedir.

4.7. Mekân Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

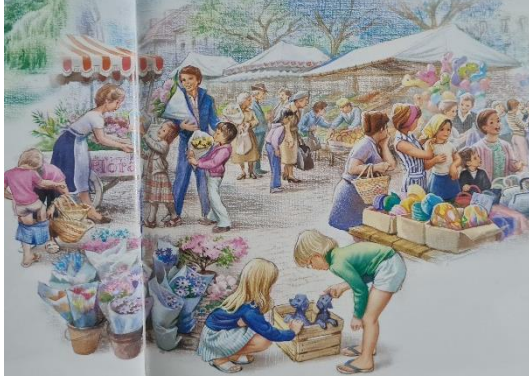
Bu başlık altında, Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin buldukları mekân bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin buldukları mekân bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyecek nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 8'de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 8. Mekân Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	36
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	-
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	24

Tablo 8 incelendiğinde, seri içerisinde yer alan karakterlerin buldukları mekân bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik değerlendirilebilen kitapların yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Yine Tablo 8' e bakıldığında, seride yer alan karakterlerin buldukları mekân bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve eşitsizliğine yönelik içeriklere sahip olmayan belirli sayıda kitabın bulunduğu, diğer taraftan bu konu açısından cinsiyet eşitsizliği durumuna örnek teşkil edecek içerikte bir kitabın yer almadığı anlaşılmaktadır.

Mekân Bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 13. Pazar yerinde kadın/kız çocuğu ve erkek/erkek çocuğu figürü
(Kitap: *Anneler Günü Çiçeği*)

Şekil 14. At yarışı seyreden kadın ve erkek figürü
(Kitap: *Ata Biniyor*)

Şekil 13 ve 14 incelendiğinde, farklı ortamlarda birlikte bulunan farklı cinsiyetlere sahip çocuk ve yetişkin figürleri görülmektedir. İlgili görsel içerikler, karakterin buldukları mekân bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik örnek durumları sergilemektedir. Özellikle erkeklerle at yarışlarına katılma ve izlemekten hoşlanma özelliği Şekil 14'e kadın figürlerinin yerleştirilmesiyle toplumsal cinsiyet eşitliğine bir örnek teşkil etmektedir. İncelenen resimlerde olduğu gibi serideki diğer kitaplarda da cinsiyet eşitliği vurgusuna sahip kitap içeriklerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir.

4.8. Meslek Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin meslek tercihleri noktasında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumuna ait bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin meslek tercihleri toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 9'da detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 9. Meslek Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	22
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	29
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	9

Tablo 9 incelendiğinde, seri içerisinde yer alan karakterlerin meslek tercihlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği vurgusuna sahip kitap içeriklerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir. İncelenen seri içerisinde, meslek tercihi açısından az sayıda toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde içeriğe sahip olmayan kitap olması önemli bir bulgu olmakla birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği içeriğine sahip olan belirli miktarda kitap olduğu da görülmektedir.

Meslek tercihi bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 15. Kadın hostes figürü
(Kitap: Uçağa Biniyor)

Şekil 16. Kadın savaşçı figürü
(Kitap: Prenses ile Şövalye)

Şekil 15 incelendiğinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliği yönünde içeriğe sahip kitapları temsil eden görselde uçuş hostesliği mesleği yapan bir kadın figürü görülmektedir. Şekil 16 incelendiğinde ise toplumsal cinsiyet eşitliği yönünden serideki kitapları temsil eden görselde sıklıkla erkeklere atfedilen savaşçılık yeteneğinin bir kadın figüre atfedildiği görülmektedir.

4.9. Mizaç Özellikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

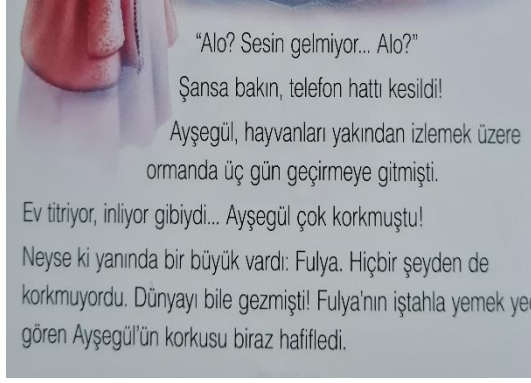
Bu başlık altında, Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterler tarafından sergilenen mizaç özelliklerinin (dağınık, alıngan, hayalperest, vefalı, komik vb.) toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin mizaç özellikleri toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 10'da detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 10. Mizaç Özellikleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

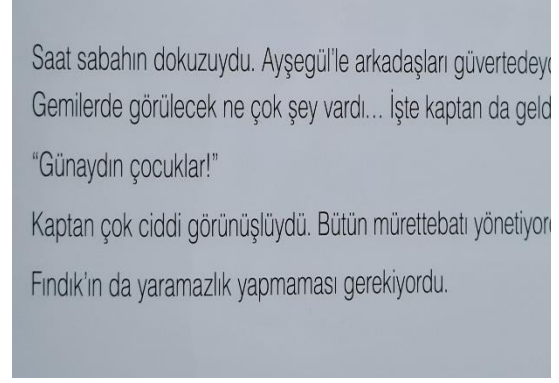
Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	30
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	8
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	22

Tablo 10 incelendiğinde, serisi içerisinde bulunan kitapların çoğunluğunda karakterler toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik mizaç özelliklerine (dağınık, alıngan, hayalperest, vefalı, komik vb.) sahip olduğu görünmekle birlikte seri içerisinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde mizaç özelliği içeriğine sahip olmayan kitaplarında belirli bir çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Yine Tablo 10' a bakıldığında, seride yer alan karakterlerin mizaç özellikleri açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliği içeriğine sahip az sayıda kitaba yer verildiği görülmektedir.

Mizaç özelliği bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 17. Toplumsal cinsiyet eşitliğine örnek içerik metni
(Kitap: Nuh'un Gemisi)

Şekil 18. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine örnek içerik metni
(Kitap: Amerika'ya Vapurla Yolculuk)

Şekil 17 incelendiğinde, ana karakterimiz olan kız çocuğu korku yaşarken yanındaki yetişkin kadının hiçbir şeyden korkmadığı ve Dünya'yı yalnız dolaştığı vurgusuyla toplumsal cinsiyet eşitliğine örnek teşkil edecek bir durum ele alınmıştır. Şekil 18 incelendiğinde, ağırlıklı olarak mizaç özelliği olarak erkeklerle özleştirilen ciddiyet unsuru bir erkek kaptanın mizaç özelliği olarak ele alınmıştır ve bu durum toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik örnek bir durum olarak incelenmiştir.

4.10. Oyun ve Oyuncak Tercihleri Noktasında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterler tarafından tercih edilen oyuncak ve oyunların toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik bulguları ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin tercih ettikleri oyuncak ve oyunların toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 11'de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 11. Oyun ve Oyuncak Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	43
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	6
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	11

Tablo 11 incelendiğinde, serisi içerisinde bulunan kitapların büyük bir çoğunluğunda karakterlerin seçmiş oldukları oyun ve oyuncak seçimleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik olduğu görülmektedir. Seri içerisinde, karakterlerin seçmiş olduğu oyun ve oyuncak tercihlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünden değerlendirilebilecek az sayıda kitap olduğu görülmekle beraber toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından inceleyebilecek çok az sayıda kitap olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Oyun ve oyuncak tercihleri bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 19. Futbol oynayan kız ve erkek çocuk figürü
(Kitap: Okulda Bir Gün)

Şekil 20. Oyuncak bebeği ile kız çocuk figürü
(Kitap: Doğum Günü Bebeği)

Şekil 19 incelendiğinde, kız ve erkek çocuk figürlerinin aynı oyun alanında ve aynı oyunu oynarken resmedildiği görülmektedir. İlgili görsel, yaygın olarak erkek/erkek çocukları tarafından tercih edildiği kabul edilen futbol oyununda, erkek çocuklarla birlikte kız çocuklarının da oyuna dâhil olmasıyla toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik örnek bir unsur kabul edilmektedir. Diğer taraftan Şekil 20’ de görsel olarak ve “...bütün oyuncak bebekler, kendilerini çok seven küçük kızları sever!” ifadesiyle toplumsal cinsiyet eşitsizliğine örnek olabilecek unsurlara yer verilmiştir.

4.11. Psikomotor Kabiliyetler ve Yeterlikler Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi’ nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin psikomotor kabiliyetleri ve yeterlikleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya

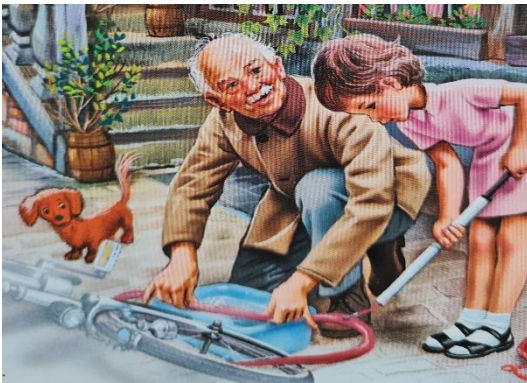
eşitsizliğine yönelik bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin psikomotor kabiliyetleri ve yeterlikleri toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 12’ de detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 12. Psikomotor Kabiliyetler ve Yeterlikler Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

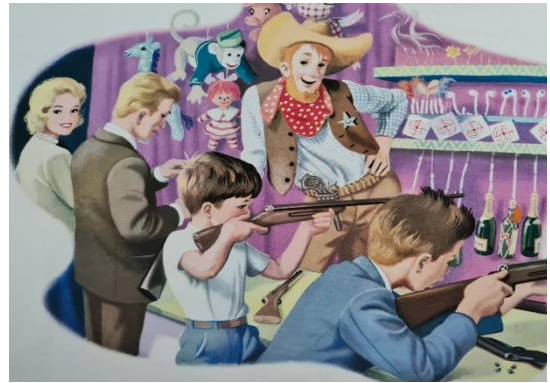
Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	40
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	2
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	18

Tablo 12 incelendiğinde, seri içerisinde bulunan kitapların büyük bölümünde karakterlerin psikomotor kabiliyetleri ve yeterlikleri yönünde toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun içeriklere yer verildiği, bununla birlikte bazı kitapların ise toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde içeriğe sahip olmadığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan seri içerisinde yer alan kitaplarda toplumsal cinsiyet eşitsizliği unsurlarına çok az yer verildiği görülmektedir.

Psikomotor kabiliyetler ve yeterlikler bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 21. Tekerlek tamiri yapan kız çocuğu figürü
(Kitap: *Bisiklete Binmeyi Öğreniyor*)

Şekil 22. Atış yapan erkek çocuk figürü
(Kitap: *Lunaparkta Eğleniyor*)

Sıklıkla erkek bireylere atfedilen tamir yapabilme kabiliyetinin Şekil 21’ de bir kız çocuğu üzerinden resmedilmiş olması, bu noktada toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında bir örnek olarak değerlendirilmiştir. Diğer taraftan Şekil 22’ de, sadece erkek bireyler tarafından bir aracın kullanımının resmedilmiş olduğu görülmektedir. İlgili resmin, kullanılan araç ve bununla ilişkili olabilecek hususlar ile birlikte ele alındığında, bu hususta toplumsal cinsiyet eşitsizliğini işaret ettiği belirtilebilir.

4.12. Sanatsal ve Sportif Faaliyetlere Katılım Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi’ nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 13’ te detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 13. Sanatsal ve Sportif Faaliyetlere Katılım Tercihleri Açısından Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	21
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	6
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	33

Tablo 13 incelendiğinde, serisi içerisinde karakterlerin sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde içeriğe sahip olmayan kitap sayısının çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde örnek içeriğe sahip kitapların olduğu tespit edilmesine rağmen seri içerisinde sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliği unsurlarını içerisinde barındıran az sayıda kitabın olduğu da görülmektedir.

Sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 23. Kayak yarışını yapan kız ve erkek çocuk figürü
(Kitap: *Kayak Yapıyor*)

Şekil 24. Heykel yapan kız ve erkek çocuk figürü
(Kitap: *Kuşları Keşfediyor*)

Şekil 23 ve 24 incelendiğinde, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım sağlayan kız ve erkek çocuk figürlerinin bir arada olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ilgili görseller, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik örnek durumları sergilemektedir.

4.13. Renk Tercihleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

Bu başlık altında, Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterin çizimlerinde kullanılan renklerde toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin çizimlerinde kullanılan renkler toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 14'te detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 14. Renk Tercihleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	57
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	3
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	-

Tablo 14 incelendiğinde, seride yer alan kitapların tamamına yakının renklendirilmesinde toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusuna sahip olduğu görülmektedir. Seri içerisinde renklendirilen karakterlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliği olarak

nitelendirilebilecek çok az sayıda kitabın olduğu görülmektedir. Yine Tablo 14' e bakıldığında, seri içerisindeki kitapların renklendirilmesinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde içeriğe sahip olmayan kitaplarında olması önemli bir bulgu olarak değerlendirilmektedir.

Karakter çizimlerinde tercih edilen renkler bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 25. Kadın ve erkek figürü
(Kitap: Müzikle Tanışıyor)

Şekil 26. Kız ve erkek çocuk figürü
(Kitap: Arkadaşı Serçeyle)

Toplum içerisinde sıklıkla pembe rengin kadınlar ve kız çocukları tarafından; mavi rengin ise erkekler ve erkek çocukları tarafından tercih edildiği kabul edilmekle birlikte Şekil 25'te aynı kare içerisinde kadın ve erkek figüründe pembe rengin kullanıldığı görülmektedir. Şekil 26'da ise sıklıkla erkeklerin tercih ettiği renk olan mavi bir kız çocuğunun elbisesinde kullanılırken erkek çocuğu figürlerinde pembe rengin tercih edildiği görülmektedir. İncelenen resimler, toplumsal cinsiyet eşitliğine örnek teşkil etmektedir.

4.14. Üslup ve Söylem Biçimleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

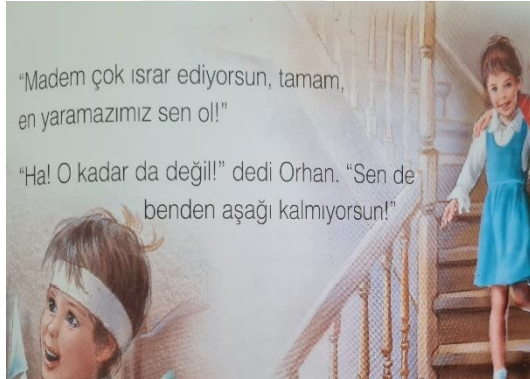
Bu başlık altında, Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin üslup ve söylem biçimleri bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin üslup ve söylem biçimleri toplumsal cinsiyet unsurlarına ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 15'te detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 15. Üslup ve Söylem Biçimleri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

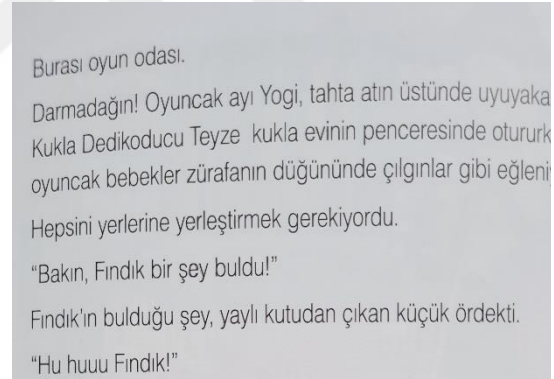
Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	2
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	1
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	57

Tablo 15 incelendiğinde, seri içerisindeki kitapların tamamına yakınında karakterlerin üslup ve söylem biçimleri toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen nitelikte birlikte çok az sayıda toplumsal cinsiyet eşitliği niteliğine sahip üslup ve söylem biçimlerine yer verildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra yok denecek kadar az bir kitapta karakterlerin kullanmış olduğu üslup ve söylemde toplumsal cinsiyet eşitsizliği tespit edilmiştir.

Üslup ve söylem biçimleri bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 27. İki çocuk arasında geçen konuşma
(Kitap: *Kardeşimi Çok Seviyorum*)

Şekil 28. Bir kuklayı betimleyen ifade
(Kitap: *Ev İşlerini Kardeşler Yapıyor*)

Şekil 27 incelendiğinde, ana karakter Ayşegül ve kardeşi Orhan'ın karşılıklı konuşmalarında birbirlerine karşı kullandıkları dilsel ifadeye yer verildiği görülmektedir. Çocukların cinsiyet ayrımı yapmaksızın yaramaz olarak nitelendirilmesi toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun bir örnek olarak kabul edilebilir. Ağırlıklı olarak kadınlara ait bir özellik olarak kabul edilen dedikodu yapma özelliği "Kukla Dedikoducu Teyze" ifadesiyle Şekil 28'de toplumsal cinsiyet eşitsizliğine örnek bir ifadedir.

4.15. Yöneticilik ve Liderlik Özelliklerini Yansıtma Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumu

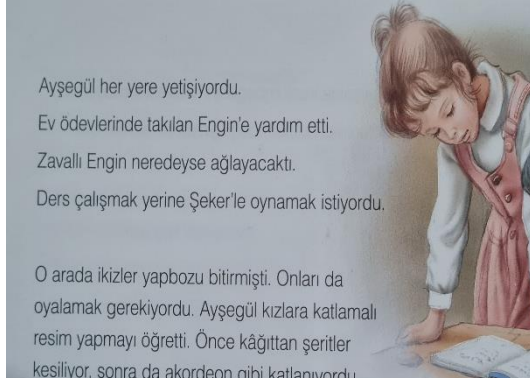
Bu başlık altında, Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin yöneticilik ve liderlik özellikleri bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik bulgular ele alınmıştır. İncelemeler sonucunda, seride yer alan kitaplardaki karakterlerin yöneticilik ve liderlik özelliklerine ilişkin eşitlikçi, eşitsizlik ve her iki doğrultuda değerlendirilemeyen nitelikteki içeriklere sahip kitaplara ait sayısal veriler Tablo 16' da detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 16. Yöneticilik ve Liderlik Özelliklerini Yansıtma Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Unsurlarına Yer Verilme Durumuna Ait Sayısal Bulgular

Görsel ve İfade Niteliği	f
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçeriğine Sahip Kitaplar	18
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İçeriğine Sahip Kitaplar	-
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği Yönünde İçeriğe Sahip Olmayan Kitaplar	42

Tablo 16 incelendiğinde, serinin büyük bir çoğunluğunda karakterlerin yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtması bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde içeriğe sahip olmayan kitaplardan oluştuğu görülmektedir. Seri içerisinde, yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtması bağlamında toplumsal cinsiyet eşitsizliğini vurgulayan kitabın olmaması önemli bir bulgu olmakla birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında örnekler içeren belirli sayıda kitap bulunduğu görülmektedir.

Yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtma bağlamında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumu açısından toplumsal cinsiyet unsurlarına yönelik yukarıda sunulan bulgular ile ilişkili kitaplarda yer alan bazı içerik örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 29. Erkek çocuğa ödevlerinde yardımcı olan kız çocuk figürü
(*Kitap: Bebek Bakıyor*)

Şekil 30. Yüzme öğreten kız çocuğu figürü
(*Kitap: Yüzme Öğreniyor*)

Şekil 29 ve 30 incelendiğinde, kız çocuklarının öğretici konumda olduğu görsellere ve o görselleri destekleyen ifadelere yer verildiği görülmektedir. İncelenen resimler, seri içerisindeki kitaplarda yer alan karakterlerin yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtmaları yönünden toplumsal cinsiyet eşitliğini destekler nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarında cinsiyet dağılımı açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların 54 tanesinde toplumsal cinsiyet eşitliğini işaret edecek şekilde farklı cinsiyette karakterlere benzer oranda yer verildiği, 3 tanesinde cinsiyet dağılımında eşitsizlik olduğu ve 3 tanesinde de eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazınında birçok araştırmada, incelen kitaplarda erkek figürlerine kadınlara oranla daha sık yer verildiği ya da kadın figürlere hiç yer verilmediği durumlar olduğu tespit edilmiştir (Batmaz, 2021; Demirel, 2010; Dündar, 2021; Kırbaşoğlu Kılıç ve Eyüp, 2011). Temellioğlu ve Küçükturan (2022) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise incelen ders kitaplarında erkeklere oranla kadın ve kız çocuğu figürüne daha fazla yer verildiği buna rağmen figürlerin cinsiyet rollerinde kalıp yargılar dışına çıkılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda literatürdeki birçok araştırmanın aksine, seride yer alan çocuk kitaplarında cinsiyet dağılımı konusunda eşitlikçi bir yaklaşımın benimsenmiş olduğunu söylemek mümkün olabilir. Bu bağlamda incelenmiş çocuk kitaplarının, cinsiyet eşitliği farkındalığının oluşturulabilmesi adına okutulması faydalı olabilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarında aile içi roller açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları da incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların 31 tanesinde toplumsal cinsiyet eşitliğini işaret eden (birlikte yemek yapma, ev temizleme ve çocuklarla ilgilenme vb.) unsurlarının olduğu görülmüştür. Kitapların 27 tanesinde eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı, 2 kitapta ise cinsiyet eşitsizliği yönünde değerlendirilebilecek içeriğin yer aldığı görülmüştür.

Kaynak ve Aktaş (2017) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, kitaplarda aile içi roller noktasında kadınların yemek hazırlama, ev temizleme, çocuklarla ilgilenme ve çocuk bakımı gibi sorumlulukları erkeklerden daha fazla üstlendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çeşitli araştırmalarda da benzer şekilde hikâye kitaplarında kadınların çoğunlukla pasif karakter olarak konumlandırıldıkları ve aile içi roller konusunda belirli davranışlarla (yemek yapmak, temizlik vb.) daha çok ilişkilendirildikleri sonucuna ulaşıldığı görülmüştür (Bal ve Reyhanoğlu, 2022; Özcivanoğlu, 2022; Temellioğlu ve Küçükturan, 2022). Bu noktada literatürdeki birçok araştırmanın aksine, serinin aile içi roller konusunda toplumsal cinsiyet eşitliğini içeren unsurlarının ön planda tutulmuş olduğu söylenebilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında meslek tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda serideki 29 kitapta meslek tercihleri açısından cinsiyet eşitsizliği yönünde değerlendirilebilecek içeriğe yer verildiği görülmüştür. Seride yer alan 22 kitapta ise cinsiyet eşitliği yönünde değerlendirilecek içeriklerin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında yer alan birçok araştırmada da benzer şekilde çocuk kitaplarında ve ders kitaplarında erkeklerin daha çeşitli meslek gruplarında kadınların ise ev hanımı, hemşire ve öğretmen gibi kadına yönelik kalıplaşmış belli meslek gruplarında gösterildiği sonucuna varılmıştır (Batmaz, 2021; Kaynak ve Aktaş, 2017; Sarıtaş ve Şahin, 2018; Temellioğlu ve Küçükturan, 2022). Bu noktada seride yer alan kitapların, meslek tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliği yönündeki içeriklere daha çok sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin buldukları mekân bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları açısından incelenmiştir. İnceleme sonucunda serideki kitapların büyük çoğunluğunda (n:36) cinsiyet eşitliği yönünde içeriklerin yer aldığı ve seride mekânsal açıdan eşitsizlik bağlamında içeriğe sahip kitapların olmadığı görülmekle birlikte 24 kitapta ise eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında yer alan bazı çalışmalarda ise bu araştırmada edinilen bulgularla paralel olmayan nitelikte, kadınların çoğunlukla ev içi mekânlarda, erkeklerin ise dış mekânlardaki ortamlarda gösterildiği sonucuna ulaşıldığı görülmüştür (Başkan Takaoğlu, 2021; Batmaz, 2021). Benzer şekilde Davarcı ve Zengin (2021), ders kitaplarında kadınlara dış mekânlarda

(mecliste, savaş meydanında, gemi ve araba gibi mekânlarda vb.) yer verilme durumunun çok az olduğu veya hiç yer verilmediğini belirtmişlerdir. Bu noktada seride yer alan kitapların, mekânsal bağlamda toplumsal cinsiyet eşitliği yönündeki içeriklere daha çok sahip olduğu ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik kalıp yargıların kırılmasında bir eğitim aracı olarak serideki kitapların kullanılabilmesi söylenebilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin mizaç özellikleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları da incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan 30 kitapta cinsiyet eşitliği, 22 kitapta eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı bunun yanı sıra az sayıda da olsa (n:8) cinsiyet eşitsizliğine yönelik içeriğe sahip kitapların olduğu tespit edilmiştir. Alanyazında yer alan çeşitli araştırmalarda, ders ve öykü kitaplarında kadın karakterlerin çoğunlukla daha zayıf kişilik özellikleriyle (heyecanlı, kararsız, dedikoducu, çaresiz, korkak vb.), erkeklerin ise kadınlara göre daha güçlü karakter özelliklerine sahip bireyler olarak ele alındığı sonucuna varılmıştır (Emir, Baysan, Koyunoğlu ve Yükselen, 2022; Kırbasoğlu Kılıç ve Eyüp, 2011; Özcivanoğlu, 2022). Benzer şekilde Kaynak ve Aktaş (2017), inceledikleri hikâye ve masal kitaplarında erkek karakterlerin kadınlara göre daha özgüvenli/özdenetimli, cesur/güçlü vb. özelliklere sahip bireyler olarak yansıtıldığını tespit etmişlerdir. Bu noktada seride yer alan kitapların, mizaç özellikleri açısından ağırlıklı olarak toplumsal cinsiyet eşitliği içeriğine sahip olduğu ve bu yönde gerçekleştirilecek farkındalık çalışmalarında seride yer alan kitaplardan yararlanılabileceğini söylemek mümkündür.

Araştırmada Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarında bilişsel yeterlilikler ve akademik başarı açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların çok büyük bir bölümünde (n:44) eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı, 16 kitapta cinsiyet eşitliği unsurlarına yer verildiği görülmüştür. Bunu yanı sıra seride, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini vurgulayacak unsurların yer aldığı kitap olmadığı tespit edilmiştir. Davarcı ve Zengin (2021) tarafından incelenen ders kitaplarındaki görsellerde, erkeklerin kadınlara göre daha aktif ve başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dündar (2021) tarafından gerçekleştirilen sosyal bilgiler ders kitapları incelemesinde de bilim ve edebiyat alanında ağırlıklı olarak erkeklerin söz sahibi olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda

seride yer alan kitapların, bilişsel yeterlikler ve akademik başarı açısından toplumsal cinsiyet eşitliği içeriğine sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmada seride yer alan çocuk kitaplarında boş zaman değerlendirme etkinlikleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelendiğinde, kitapların büyük bölümünde (n:45) eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı, 9 kitapta cinsiyet eşitliği ve 6 kitapta ise cinsiyet eşitsizliği içeriğine yer verildiği tespit edilmiştir. Kitiş Çınar (2013) tarafından incelenen Türkçe ders kitaplarında yer alan görsellerde, kadın ve erkek figürlerinin sokakta yürürken, alışveriş mekânlarında, tiyatro, kafeterya ve lokanta gibi mekânlarda gösterildiği fakat kadınların daha çok alışverişe gitmiş veya alışverişten dönüyorken; erkeklerin iş çantalarıyla işten çıkmış halde sokakta resmedildiği tespit edilmiştir. Benzer şekilde incelenmiş kitaplarda yer alan erkek figürlerin ise gazete ve kitap okuduğu, kadınların ise sohbet ettiği, temizlik yaptığı sonucuna ulaşılmıştır (Sarıtaş ve Şahin, 2018; Kaynak ve Aktaş, 2017). Bu noktada seride yer alan kitaplarda, boş zaman değerlendirme etkinlikleri açısından cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliği yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin duygusal temelli davranışları açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelendiğinde, 45 kitapta eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı, 12 kitapta ise toplumsal cinsiyet unsurlarının bulunduğu ve 3 tanesinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği unsurlarının yer aldığı tespit edilmiştir. Batmaz (2021) incelemiş olduğu resimli çocuk kitaplarında, kadın karakterlerin erkeklere oranla daha yardımsever, hayalperest, cesur, telaşlı, önyargılı, kıskanç ve çekingen özelliklere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu noktada literatürdeki bazı araştırmaların aksine, seride yer alan kitapların bir kısmında duygusal temelli davranışlar açısından toplumsal cinsiyet eşitliği içerene yer verilmiş olduğu söylenebilir. Bu bağlamda seride yer alan kitaplar, bireylerin duygusal olarak gelişimlerinin desteklenmesi için kullanılabilir

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin, fiziksel özellikleri ve görünüşleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içerikleri bulundurma durumları da incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride, toplumsal cinsiyet eşitliği unsuruna sahip 43 tane kitap, toplumsal

cinsiyet eşitsizliği içeriğine sahip 17 tane kitap bulunduğu görülmüştür. Kaynak ve Aktaş (2017) çalışmalarında, incelenen kitaplardaki kadın karakterlerin kıyafet tercihlerini pantolondan çok elbise, etek ve benzeri; aksesuar tercihlerinde ise en fazla toka, çanta ve gözlük tercih ettiklerini erkeklerin ise aksesuar olarak sadece çanta ve gözlük tercih ettiklerini, ayakkabı tercihinde kadınların daha çeşitli seçenekleri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Davarcı ve Zengin (2021) tarafından yapılan kitap incelemesinde ise sadece kadın ve sadece erkek bireylerin tercih ettiği kıyafetler olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada birçok araştırmanın tersine seride incelenen kitaplardaki karakterler fiziksel özellikler ve görünüm yönünden toplumsal cinsiyet eşitliği yönündeki özellikleriyle ön planda tutulduğu söylenebilir. Bu açıdan serideki birçok kitabın fiziksel özellikler ve görünüm yönünden cinsiyet eşitliği bağlamında önemli birer örnek olarak kullanılması mümkün olabilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin, psikomotor kabiliyetleri ve yetenekleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içerikleri bulundurma durumları da incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların büyük bölümünde (n:40) cinsiyet eşitliği unsuruna yer verilirken 2 kitapta eşitsizlik bağlamında ele alınabilecek kitapların olduğu bununla beraber 18 kitapta eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı tespit edilmiştir. Alanyazında yer alan çeşitli araştırmalarda, kitaplarda ağırlıklı olarak erkeklerin ev dışı ortamlarda ve güç gerektiren işleri yaptıkları tespit edilmiştir (Dündar, 2021; Özdemir ve Balcı Karaboğa, 2019). İncelenen alan yazınlarının aksine Ayşegül Serisi' nde yer alan kitaplarda karakterler psikomotor kabiliyetler ve yetenekler açısından toplumsal cinsiyet eşitliği içerisine sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarındaki karakterlerin, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılım tercihleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içerikleri bulundurma durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride, 33 kitapta eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı, 21 kitabın toplumsal cinsiyet içeriğine ve 6 kitabın ise toplumsal cinsiyet eşitsizliği içeriğine sahip olduğu görülmüştür. Başkan Takaoğlu (2021) tarafından incelenen ders kitaplarında, spor ve diğer kamusal faaliyetlerde erkeklerin kadınlara göre daha aktif ve ön planda olduğu sonucuna varılmıştır. Özdemir ve Balcı Karaboğa (2019) tarafından incelenen ders kitaplarında ise kültürel ve sanatsal

faaliyetlerde kız ve erkek çocuk figürlere eşit oranda yer aldığı tespit edilmiştir. İncelenen Ayşegül Serisi'nde de ağırlıklı olarak kız ve erkek çocuk figürlerinin, sanatsal ve sportif faaliyetlerde birlikte gösterimiyle beraber kalıplaşmış cinsiyet algısının tersine karakterlerin eşitlikçi bir şekilde ele alındığını söylemek mümkündür.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin çizimlerinde kullanılan renk tercihlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların çok büyük bir bölümünde (n:57) karakter çizimlerinde kullanılan renklerin cinsiyet eşitliğine dikkat edilerek, çok az sayıdaki kitabın (n:3) renklendirilmesinde ise cinsiyet eşitsizliği unsurlarına yer verildiği tespit edilmiştir. Kaynak ve Aktaş (2017) tarafından yapılan çalışmada, kitaplarda yer alan kadın karakterlerin renklendirilmesinde ağırlıklı olarak kırmızı, yeşil, mor, mavi renklerinin kullanıldığını ve pembe rengin oran olarak diğer renklerden az kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Davarcı ve Zengin (2021) tarafından yapılan çalışmada ise incelenen kitaplardaki kadın ve erkek figürlerinin gösterimlerinde kullanılan renklerin cinsiyetçi olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada literatürdeki bazı araştırmalarda olduğu gibi seride yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin çizimlerinde kullanılan renk tercihlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat edildiği söylenebilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi'nde yer alan çocuk kitaplarında karakterlerin, kullanmış oldukları üslup ve söylem biçimleri bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içerikleri bulundurma durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride, kitapların tamamına yakınında (n:57) karakterlerin üslup ve söylem biçimleri toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen nitelikte olduğu, karakterlerin kullanmış oldukları üslup ve söylem biçimleri bağlamında 2 kitapta cinsiyet eşitliği ve 1 kitapta cinsiyet eşitsizliği içeriğine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında yer alan çeşitli araştırmalarda, ağırlıklı olarak toplum hayatını şekillendiren, topluma yol gösteren söylemlerin erkeklerle özdeşleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır (Bal ve Reyhanoğlu, 2022; Yücel Çetin ve Mangır, 2021). Benzer şekilde incelenmiş bir başka çalışmada da incelenen ders kitaplarında “bilim adamı”, “insanoğlu” gibi söylemlerin ağırlıklı olarak erkeklerle özdeşleştirildiği tespit edilmiştir (Asan, 2010). Bu noktada seride yer alan kitapların üslup ve söylem biçimleri bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya

eşitsizliğine yönelik içerikleri bulundurmadığı söylenebilir. Bu bağlamda okuyuculara cinsiyet eşitsizliği yönünde olumsuz bir örnek oluşturmayacağı söylenebilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarında oyun ve oyuncak tercihleri noktasında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları da incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların 43 tanesinde toplumsal cinsiyet eşitliği unsuruna yer verildiği, 6 tanesinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği yönünden içeriğe yer verildiği görülmüştür. Bununla birlikte 11 kitabın toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği yönünde değerlendirilemeyen nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır. Emeksiz ve Bay (2022), tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucunda çocukların oyunlarda; oyun kuralları ve rol/karakter tercihlerinde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına sahip olmadıkları; ancak oyuncak/materyal tercihlerinde kalıp yargılarına sahip oldukları belirlenmiştir. Oyuncak tercihi yönünden bakıldığında; kız çocuklarının en fazla bebeklerle oynamayı, erkek çocuklarının ise kamyon gibi araba türünde oyuncaklarla oynamayı tercih ettiklerinin gözlenmiş olması nedeniyle toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına sahip oldukları görülmüştür. Bir başka araştırma sonucunda ise, kız ve erkek çocukların oyuncak seçimlerinin farklılaştığı ve çocukların toplumsal cinsiyetlerine uygun seçimlerde buldukları belirlenmiştir (Yağan Güder ve Alabay, 2016). Bu bağlamda incelenen kitap serisinde yer alan kitapların büyük çoğunluğunda oyun ve oyuncak tercihleri noktasında toplumsal cinsiyet eşitliği unsurlarının ön planda olduğu söylenebilir ve bu seride eşitsizlik unsurlarının yer aldığı az sayıda kitapla birlikte toplumsal cinsiyet farkındalığı eğitimlerinde karşılaştırmalı olarak kullanılabilir.

Araştırmada Ayşegül Serisi' nde yer alan çocuk kitaplarında yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtmaya bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya eşitsizliğine yönelik içeriklere yer verilme durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda seride yer alan kitapların 18 tanesinde toplumsal cinsiyet eşitliği unsuruna yer verildiği, 42 tanesinde yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtmaya bağlamında eşitlik ve eşitsizlik yönünde değerlendirilebilecek bir içeriğin bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Ünelöz (2017) tarafından çocuk romanlarının incelendiği araştırmada, romanlarda liderlik özelliklerinin erkek karakterler üzerinden toplumsal cinsiyet eşitsizliğini destekler nitelikte daha çok gösterildiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın aksine incelenen kitap serisinde yer alan karakterlerin yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtmaya bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğini destekler

şekilde ele alındığı söylenebilir. Bu bağlamda serideki kitaplar, bireylerin yöneticilik ve liderlik özelliklerini yansıtmadaki kalıp yargılarını yıkabilmeleri açısından olumlu örnekleri içermesinden kaynaklı bireyleri cesaretlendirmek için kullanılabilir.

5.2. Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda geliştirilen önerileri şu şekilde ifade etmek mümkündür:

- Araştırmada incelenen seri dışında, ülkemizde yayımlanmakta olan farklı çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumları ayrıntılı olarak incelenebilir.
- Farklı kültürel dinamiklerden beslenen ve ülkemiz kültüründen beslenen çocuk kitaplarındaki toplumsal cinsiyet unsurları karşılaştırmalı olarak incelenebilir.
- Çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilme durumlarının tespitine yönelik standartlaştırılmış bir kitap değerlendirme formu geliştirilebilir.
- Yayınevi tarafından basımı gerçekleştirilen kitaplara ilişkin bilimsel araştırma veya rapor sonuçları (toplumsal cinsiyet eğitime uygunluk, insan hakları eğitime uygunluk vb.) kitap künyelerine eklenebilir.
- Seride yer alan kitapları okumuş ve/veya eğitim amaçlı yararlanmış olan çocuklarla, ebeveynlerle ve eğitimcilerle seride yer alan kitaplara yönelik tespitlerin belirleneceği araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Seride yer alan kitaplardaki toplumsal cinsiyet unsurlarının algılanış biçimlerinin, serinin yayımlandığı farklı ülkelerden katılımcılarla belirleneceği çoklu durum araştırmaları gerçekleştirilebilir.
- Seride yer alan kitapların farklı konu alanları açısından inceleneceği araştırmalar yürütülebilir.

KAYNAKLAR

- Akgül, H. (2022). X, Y ve Z kuşağı bireylerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Spektrumu Dergisi*, 4(1), 31-42.
- Alptekin, D. (2014). Çelişik duygularda toplumsal cinsiyet ayrımcılığı sorgusu: üniversite gençliğinin cinsiyet algısına dair bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 203-211.
- Asan, H.T. (2010). Ders kitaplarında cinsiyetçilik ve öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının saptanması. *Fe Dergi*, 2, 65-74.
- Aşcı, F. (2020). *Cumhuriyetten günümüze sosyal bilgiler ders kitaplarında toplumsal cinsiyet kalıp yargıları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bal, M. H. ve Reyhanoğlu, G. (2022). Toplumsal cinsiyet bağlamında Âşık Şevki Halıcı'nın hikâyelerinde kadın. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 899-924.
- Başkan Takaoğlu, Z. (2021). Fizik ders kitaplarında yer alan resimlerin toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *SEFAD*, 46, 355-378.
- Batmaz, Ö. (2021). Resimli çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliğine bir bakış. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-18.
- Bayraklılar, B. N. ve Türkoğlu, B. (2022). Türkiye'de toplumsal cinsiyet kavramı üzerine yapılan bilimsel çalışmaların incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 4(7), 703-726.
- Bozer, C. (2021). *Okul öncesi dönem çocuklarının toplumsal cinsiyet algılarında medyanın rolüne ilişkin ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin bakış açılarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana
- Bozkaya, Y. (2018). *İletişimsel değerler yönünden Ayşegül kitapları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th edition). Sage Publication.

- Çebi Kozallık, R.H. ve Kargı, B. (2019). Türkçe ve Almanca ilköğretim ana dil ders kitaplarında toplumsal cinsiyete bir bakış, *OPUS*, 13(19).
- Dağdeviren, Ş. (2022). Okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş çocukların anne-babalarına ve öğretmenlerine verilen toplumsal cinsiyet eğitiminin etkililiğinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Davarcı, Y. ve Zengin, Z. S. (2021). Din dersi ders kitapları görsellerinde toplumsal cinsiyet üzerine bir analiz. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 12, 283-300.
- Davudova, G. (2022). *Buket Uzuner'in romanlarının feminist edebiyat kuramı bağlamında incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Demir, R. (2022). Toplumsal cinsiyet bağlamında çözümlenen bir hikâye: “Şahmeran’ın Bacakları”. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 191-214.
- Demir, Y., Dağ, E., Karakuş, P. ve Özpinar, S. (2022). Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet tutumları ve etkileyen faktörler: Alanya örneği. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık Ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 44, 60-77.
- Demirel, E.(2010). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Cinsiyet Ayrımcılığı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.
- Dökmen, Y. Z. (2015). Toplumsal Cinsiyet. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Du, H., Xiao, Y., & Zhao, L. (2021). Education and gender role attitudes. *Journal of Population Economics*, 34, 475-513.
- Dumanlı, E. (2022). Çocuk Romanlarındaki Çocuk Kahramanların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sosyal Beceri Temsillerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Dündar, S. (2021). Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Aydın.

- Ejder Apay, S. ve Uzun Özer, B. (2020). Atasözleri ve deyimlerde toplumsal cinsiyet imgesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(72).
- Emeksiz, B. M. ve Bay, D. N. (2022). Okul öncesi dönem çocuklarının oyunlarında toplumsal cinsiyet algısının incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi*, 7(2) , 29-61.
- Emir, M., Baysan, M.P., Koyunoğlu, E. ve Yükselen, A. (2022). 3-6 yaş resimli öykü kitaplarındaki kadın ve erkek karakterlerin mesleki açıdan incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 77-90.
- Ecevit, Y. (2021). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel kavramları. (Eğitim Materyali), Ankara: Ceid Yayınları
- Erikli, S. (2020). Çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet ayrımcılığının görünümü. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 39-60.
- Genç, H. N. ve Şahin, F. (2022). Nezihe Meriç' in Korsan Çıkmazı adlı romanında toplumsal cinsiyet bakış açısıyla kadın ve aile olgusu. *International Journal of Filologia*, 5(7), 27-38.
- Güçlü, A. ve Yüce, Y. (2021). Osmanlı kadın yazarların kaleminden kadının çalışması: söylemler, talepler. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 133-159.
- Gümüšoğlu, F. (2008). Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi*, 2(4), 39-50.
- Günay, G. & Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *TSA*, 15(3).
- İstanbulu, S. & Ilıcak Özkan, İ. (2021). Video kliplerde toplumsal cinsiyet açısından kadın kimliği: Sezen aksu örneği. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E – Dergisi*, 8(2), 188-216.
- Kafa, E. (2021). 2005 ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programlarının toplumsal cinsiyet bağlamında karşılaştırmalı analizi. *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8, 83-106
- Kasa, B., & Şahan, B. (2016). İlkokul Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 4152-4167.

- Kandemir, A. ve Sezgin Nartgün, Ş. (2022). Toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeğinin geliştirilmesi, *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1683-1702
- Kapkıner, E. (2019). *Sevim Ak'ın çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Karakuş, E., Mutlu, E. ve Diker Çoşkun, Y. (2018). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Öğretim Programlarının İncelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2, 31-54.
- Karataş, E. (2014). Çocuk Edebiyatında “Karakter” Kavramı. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(60-79).
- Kaymaz Mert, M. (2022). Türk sinemasında toplumsal cinsiyet gerçeğine farklı bir bakış: değişmek zorunda olan kadınlar. *Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi*, 2(1), 9-24.
- Kaynak, D. ve Aktaş, E. (2017). Okul öncesi hikâye ve masal kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri. *Ekev Akademi Dergisi*. 21 (72), 67-85.
- Kırbaçoğlu Kılıç, L. & Eyüp, B. (2011). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(3) , 129-148.
- Kitiş Çınar, E. (2013). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyet*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Kocaman, B. (2021). *İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına bakış açılarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Konür, E. (2021). *Çocuk edebiyatındaki toplumsal cinsiyet kod ve öğretilerinin eğitime yansımaları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Köseler, F. (2009). *Okul öncesi öykü ve masal kitaplarında toplumsal cinsiyet olgusu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Aydın.

- Kükrer, M. (2015). *Toplumsal cinsiyet eşitliği yönüyle ortaokul türkçe ders kitaplarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Mercan, N. (2018). Kendini gerçekleştiren kehanet teorisi bağlamında kadınlarla ilgili kalıp yargılara yönelik bir araştırma. *Kadın*, 19(1), 31-42.
- Nakhanova, L. (2022). Dildeki cinsiyet ve toplumsal cinsiyet göstergeleri üzerine bir değerlendirme. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 14, 344-367.
- Özcivanoğlu, S. (2022). Sait Faik'in öykülerinde toplumsal cinsiyet. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(24), 72-94.
- Özdemir Yılmaz, E. (2019). *Sosyal bilgiler dersi ile bütünleştirilmiş toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimine yönelik tutumlara etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Özdemir, E. ve Balcı Karaboğa, A. (2019). Ortaokul matematik ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(3), 760-781.
- Öztürk, Ö. (2022). *Okul öncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algılarının karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Paechter, C. (2021). Implications for gender and education research arising out of changing ideas about gender. *Gender and education*, 33(5), 610-624.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Pekel, E. (2019). Toplumsal cinsiyet rolleri ve kadının çalışma hayatındaki konumu. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 30-39.
- Sarıtaş, E. ve Şahin, Ü. (2018). Hayat bilgisi ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 463-477.

- Saydam, T. (2019). *Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyetin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale
- Seçgin, F. ve Kurnaz, Ş. (2015). Sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet etkinliklerinin öğrencilerin algı ve tutumlarına etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 24-38.
- Seçgin, F. ve Tural, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *NWSA*, 6(4).
- Sever, S. (2017). Çocuk ve edebiyat. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sönmez, K. ve Dikmenli, Y. (2021). İlkokul sosyal bilgiler ders kitabının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(1), 434-458.
- Sönmez, K.(2020). *İlkokul hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- TDK (2018). Genel Türkçe Sözlük. <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 20.11.2022 tarihinde edinilmiştir.
- Temelloğlu, Ş.H. ve Küçükturan, A.G. (2022). Dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 679-698.
- Topuz, İ. (2022). Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travma yaşantıları, cinsel mite inanma düzeyleri ve toplumsal cinsiyet rolü stresi düzeyleri arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Tran, H. T. (2021). Impact of storybooks on preschool children's gendered dress (Doctoral dissertation, California State University, Sacramento).
- Uzun, Z., Erdem, S., Güç, K., Safak Uzun, A. & Erdem, E. (2017). Toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet rollerine eğitimin etkisi: Deneysel bir çalışma. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 678-693.

- Uygur, G. (2016). Kadına yönelik şiddeti önlemede toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemi. *Dini Araştırmalar*, 19(49), 209-227.
- Ünelöz, G. (2017). *Ödüllü çocuk romanlarının toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bağlamında incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Veziroğlu, M. ve Gönen, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının MEB okul öncesi eğitim programı'ndaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 227-238.
- Yağan Güder, S. ve Alabay, E. (2016). 3-6 yaş arasındaki çocukların oyuncak tercihlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2) , 91-111.
- Yasa, F. (2021). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Yaşlılığın Temsili: Televizyon reklamları üzerine bir araştırma. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 38.
- Yener, T. (2020). Okul öncesi hikâye kitaplarındaki toplumsal cinsiyet rollerinin kitabın metinsel içeriği ve kitabın resimleri açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, İstanbul.
- Yeşil, F. (2014). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Cinsiyet İfadeleri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yeşil, A. ve Balcı Karaboğa, F. A. (2021). Ortaokul öğrencilerinde toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı. *Journal of Qualitative Research in Education*, 28, 51-78.
- Yeter, S. C. (2022). Behice Ziya Kollar'ın Pakize adlı romanında toplumsal cinsiyet bağlamında modernleşen kadın ve sorunları. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 37-60.
- Yağan Güder, S. , Ay, A. , Saray, F. & Kılıç, İ. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları açısından incelenmesi: Niloya Örneği. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(2) , 96-111.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

- Yılmaz, Y., Gürkan, S., Akdeniz, E. T., Tınaz, A. (2022). Bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin ve algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(3), 1021-1032.
- Yurtkulu, F., Akçay, M., Yeğen, H. & Şipal, Z. (2022). Çocuk şarkılarının çocuklar üzerindeki toplumsal cinsiyet algısına yönelik okul öncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin görüşleri. *Sosyal Hizmet*. 7, 7-27.
- Yücel Çetin, D. ve Mangır, M. (2021). Çocuk kitaplarında cinsiyet algısının dile yansımaları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(1), 166-187.
- Yüksel Kaptanoğlu, İ., Arslan, H. ve Akyıldırım, O. (2021). *Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı veri ve göstergeler*. CEİD Yayınları.
- Tuncer, M., & Şen, B. G. (2018). Okul öncesi eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik Türkiye’de yapılan çalışmalar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 870-882.
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Ve Ek İhtiyari Protokol.
https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/kadinlara_karsiherturluayrimciligin.pdf adresinden 11.06.2022 tarihinde edinilmiştir.

EKLER

EK-1

TOPLUMSAL CİNSİYET AYRIMCILIĞINA YÖNELİK KİTAP İNCELEME FORMU

KİTAP KÜNYESİ

Doküman No:

Kitabın Adı :

Kitabın Yazarı :

Yazarın Cinsiyeti:

Kitabın Çizeri :

Sayfa Sayısı :

Yayınevi Adı :

Yayın Tarihi :

Baskı Sayısı :

Türkçe Eser ()

Çeviri Eser ()

Kitabın adında cinsiyete ilişkin öğeler var mıdır?

Var ()

Yok ()

Kitabın kapak resminde toplumsal cinsiyet bağlamında belirgin bir özellik var mıdır?

Var ()

Yok ()

KATEGORİLER	ÖNERMELER	EVET	HAYIR	KESİT
Cinsiyet	İncelenen kitap içerisinde karakter cinsiyetlerinin oransal dağılımlarına bakıldığında cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> yönelik bir yaklaşımın benimsenmiş olduğu görülmektedir.			
	İncelenen kitap içerisinde karakter cinsiyetlerinin oransal dağılımlarına bakıldığında cinsiyet <u>eşitliğine</u> yönelik bir yaklaşımın benimsenmiş olduğu görülmektedir.			
Dış Görünüm ve Fiziksel Özellikler (Kıyafetler, Aksesuarlar, Stil...)	Kitap içerisinde yer alan karakterlerin dış görünüm ve fiziksel özelliklerinde cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> işaret eden unsurlar yer almaktadır.			
	Kitap içerisinde yer alan karakterlerin dış görünüm ve fiziksel özelliklerinde cinsiyet <u>eşitliğine</u> işaret eden unsurlar yer almaktadır.			
Tercih Edilen Renkler	Kitap içerisinde yer alan karakterler tarafından kullanımı tercih edilen renklerde cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> işaret eden unsurlar yer almaktadır.			
	Kitap içerisinde yer alan karakterler tarafından kullanımı tercih edilen renklerde cinsiyet <u>eşitliğine</u> işaret eden unsurlar yer almaktadır.			
Davranış ve Mizaç Özellikleri (Kadın temizlik yapıyor, erkek ağır eşyaları kaldırıyor, kadın duvar boyuyor; dağınık, alıngan, hayalperest, vefalı, komik ...)	Kitapta yer alan karakterlerin davranış biçimlerinde cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> yönelik unsurlar bulunmaktadır.			
	Kitapta yer alan karakterlerin davranış biçimlerinde cinsiyet <u>eşitliğine</u> yönelik unsurlar bulunmaktadır.			
	Mizaç özellikleri yönünden karakterlerde cinsiyet <u>eşitsizliğini</u> işaret eden unsurlar yer almaktadır.			
	Mizaç özellikleri yönünden karakterlerde cinsiyet <u>eşitliğini</u> işaret eden unsurlar yer almaktadır.			
Karakterlerin En Çok Buldukları ve Olmayı Tercih Ettikleri Mekânlar (Ev ve Ev Çevresi, Okul ve Okul Çevresi, Dış Mekân ve Sosyal Yaşam Alanları, Kurum ve Kuruluş, İş Ortamı...)	Karakterlerin en çok buldukları mekân çeşitlerinde cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> yönelik unsurlar görülmektedir.			
	Karakterlerin en çok buldukları mekân çeşitlerinde cinsiyet <u>eşitliğine</u> yönelik unsurlar görülmektedir.			
	Karakterlerin bulunmayı en çok tercih ettikleri mekân çeşitlerinde cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> yönelik unsurlar görülmektedir.			
	Karakterlerin bulunmayı en çok tercih ettikleri mekân çeşitlerinde cinsiyet <u>eşitliğine</u> yönelik unsurlar görülmektedir.			
Oyun & Oyuncak Tercihleri	Karakterlerin oyun tercihlerinde cinsiyet <u>eşitsizliğini</u> işaret eden unsurlar yer almaktadır.			
	Karakterlerin oyun tercihlerinde cinsiyet <u>eşitliğini</u> işaret eden unsurlar yer almaktadır.			
	Karakterlerin oyuncak tercihlerinde cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> yönelik unsurlar yer almaktadır.			
	Karakterlerin oyuncak tercihlerinde cinsiyet <u>eşitliğine</u> yönelik unsurlar yer almaktadır.			
Meslek Tercihleri	Karakterlerin tercih ettikleri mesleklerde cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> yönelik unsurlar bulunmaktadır.			
	Karakterlerin tercih ettikleri mesleklerde cinsiyet <u>eşitliğine</u> yönelik unsurlar bulunmaktadır.			

Bir İşi Bağımsız Biçimde Başarabilmeleri	Karakterlerin bir işi bağımsız biçimde başarabilmeleri hususunda cinsiyet <u>eşitsizliği</u> yönünde ifadeler bulunmaktadır.			
	Karakterlerin bir işi bağımsız biçimde başarabilmeleri hususunda cinsiyet <u>eşitliği</u> yönünde ifadeler bulunmaktadır.			
Yöneticilik ve Liderlik Vasıfları	Karakterlerin yöneticilik ve liderlik vasıflarına sahip olmalarında cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> yönelik unsurlar bulunmaktadır.			
	Karakterlerin yöneticilik ve liderlik vasıflarına sahip olmalarında cinsiyet <u>eşitliğine</u> yönelik unsurlar bulunmaktadır.			
Bilişsel Yetkinlik/ Akademik Başarı	Karakterlerin bilişsel yetkinlerini sergileme noktasında cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> yönelik unsurlar bulunmaktadır.			
	Karakterlerin bilişsel yetkinlerini sergileme noktasında cinsiyet <u>eşitliğine</u> yönelik unsurlar bulunmaktadır.			
Boş Zamanlarını Değerlendirdikleri Uğraşlar ve İlgi Alanları	Karakterlerin boş zamanlarını değerlendirme yönündeki seçimlerinde cinsiyet <u>eşitsizliğini</u> işaret eden unsurlar görülmektedir.			
	Karakterlerin boş zamanlarını değerlendirme yönündeki seçimlerinde cinsiyet <u>eşitliğini</u> işaret eden unsurlar görülmektedir.			
	Kitapta yer alan karakterlerin sahip oldukları veya sahip olması gereken ilgi alanları yönünden cinsiyet <u>eşitsizliğini</u> işaret eden unsurlar yer almaktadır.			
	Kitapta yer alan karakterlerin sahip oldukları veya sahip olması gereken ilgi alanları yönünden cinsiyet <u>eşitliğini</u> işaret eden unsurlar yer almaktadır.			
İlgi Duyulan/ Tercih Edilen Sanatsal ve Sportif Faaliyet Alanları	Kitapta yer alan karakterlerin sanatsal faaliyet seçimlerinde cinsiyet <u>eşitsizliğini</u> işaret eden unsurlar görülmektedir.			
	Kitapta yer alan karakterlerin sanatsal faaliyet seçimlerinde cinsiyet <u>eşitliğini</u> işaret eden unsurlar görülmektedir.			
	Kitapta yer alan karakterlerin sportif faaliyet seçimlerinde cinsiyet <u>eşitsizliğini</u> işaret eden unsurlar görülmektedir.			
	Kitapta yer alan karakterlerin sportif faaliyet seçimlerinde cinsiyet <u>eşitliğini</u> işaret eden unsurlar görülmektedir.			
Psikomotor Yetkinlikler	Karakterlerin psikomotor yetkinlerini sergileme noktasında cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> yönelik unsurlar görülmektedir.			
	Karakterlerin psikomotor yetkinlerini sergileme noktasında cinsiyet <u>eşitliğine</u> yönelik unsurlar görülmektedir.			
Aile İçi Roller (Ev İşlerini Paylaşmaları, Evi Geçindirme Sorumlulukları...)	Kitapta yer alan karakterlerin aile içi rollerde cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> yönelik davranış sergilediklerini gösteren unsurlar yer almaktadır.			
	Kitapta yer alan karakterlerin aile içi rollerde cinsiyet <u>eşitliğine</u> yönelik davranış sergilediklerini gösteren unsurlar yer almaktadır.			
Ebeveynlerin Sorumlulukları	Kitapta yer alan ebeveynlerin çocuklarına karşı sorumluluk paylaşımlarında cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> yönelik davranış sergiledikleri görülmektedir.			

<i>(Çocuk Bakımı, Temizlik, Beslenme...)</i>	Kitapta yer alan ebeveynlerin çocuklarına karşı sorumluluk paylaşımlarında cinsiyet <u>eşitliğine</u> yönelik davranış sergiledikleri görülmektedir.			
Karakterlerin Kullanılmış Oldukları Dilsel İfadeler	Karakterlerin kullanmış oldukları dilsel ifadeler yönünden cinsiyet <u>eşitsizliğini</u> ortaya koyan bir yaklaşım benimsenmiştir.			
	Karakterlerin kullanmış oldukları dilsel ifadeler yönünden cinsiyet <u>eşitliğini</u> ortaya koyan bir yaklaşım benimsenmiştir.			
Duygusal/Psikolojik Haller <i>(Cesur, korkak, saldırgan, endişeli ...)</i>	Karakterlerin sergiledikleri duygusal/psikolojik profillerinde cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> yönelik unsurlar bulunmaktadır.			
	Karakterlerin sergiledikleri duygusal/psikolojik profillerinde cinsiyet <u>eşitliğine</u> yönelik unsurlar bulunmaktadır.			
Karakterlere Yönelik Unvan ve Nitelemeler <i>(Hanım efendi, genç kız; adam, devlet adamı, siyaset adamı, bilim adamı...)</i>	Kitapta yer alan karakterlere yönelik nitelendirmelerde ve unvanlarda cinsiyet <u>eşitsizliğine</u> yönelik ifadeler yer almaktadır.			
	Kitapta yer alan karakterlere yönelik nitelendirmelerde ve unvanlarda cinsiyet <u>eşitliğine</u> yönelik ifadeler yer almaktadır.			

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:

Damla HAREKET

Yabancı Dil:

İngilizce

Eğitim Durumu:

Kırıkkale Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi/
Sınıf Öğretmenliği (Lisans/2012-2016)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar:

Özel Mektebim Koleji-Sınıf Öğretmeni
(Ankara/2017- 2019)

Özel Final Okulları-Sınıf Öğretmeni
(2019-2020)

Özel Bahçeşehir Koleji-Sınıf Öğretmeni
(Ankara/2021-Devam)

Yayınları (Diğer):

Hareket, D. ve Dündar, H. (2023).
Çocuk hikâye kitaplarında toplumsal
cinsiyet unsurları: Ayşegül kitap serisi
örneği. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları
Dergisi*.